

Instituce rodičovství v současné společnosti

Renata Matějková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata Matějková**
Osobní číslo: **H128344**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Instituce rodičovství v současné společnosti**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- současné potřeby a hodnoty v rodině, a jejich vliv na další život jedince;
- charakteristiku rodinného prostředí, výchovné styly v rodinách;
- možnosti pracovního uplatnění díky výchově v rodině a dosaženého vzdělání.

Součástí práce bude realizovaný výzkum na zjištění daného stavu (školní úspěšnost, uplatnění na trhu práce) zaměřený na dané téma.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRAUS, Blahoslav. Sociální aspekty výchovy. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, 165 s. ISBN 80-7041-135-x.

MATĚJČEK, Zdeněk. Co děti nejvíc potřebují. Vyd. 5. Praha: Portál, 2008, 108 s. ISBN 978-80-7367-504-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994, 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN 80-86429-19-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Monika Tannenbergerová, Ph.D.
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

20. 2. 2015

RENATA MATĚJKOVÁ
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Základním tématem této bakalářské práce je poznatek, jak sami rodiče vnímají rodičovství v dnešní době, jak ho chápou a čemu dávají největší důraz při výchově svých dětí.

V teoretická částí je obsažen pohled na rodinu a její funkce. Jsou zde přiblíženy pojmy rodičovství, typy a funkce rodiny. Důraz je kladen i na vztahy mezi rodiči a dětmi, vztahy mezi prarodiči a dětmi, i vztahy sourozenecké. Dále je brán zřetel na vliv orientační rodiny na dítě, na funkce a proměny dnešní rodiny.

Praktická část je tvořena rozbořením odpovědí informantů na stanovené otázky v rámci strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami. Hlavním úkolem tohoto empirického šetření jsou postoje současných rodičů o jejich rodičovské roli.

Klíčová slova:

rodina, funkce rodiny, domov, rodičovství, výchova v rodině, mezigenerační výchova, současná rodina a společnost

ABSTRACT

The fundamental topic of this bachelor thesis is the finding how parents perceive parenthood today, how they understand it and what they place the greatest emphasis on concerning the upbringing of their children.

The theoretical part includes the view on the family and its functions. There are described the terms as parenthood, family types and its functions. The emphasis is also placed on the relationships between parents and children, the relationships between grandparents and children and sibling relationships. The effect of the orientation family on the child, the functions and transformations of today's family are also taken into account.

The practical part consists of an analysis of informants' answers on the set of questions of structured interviews with open questions. The main task of this empirical research are the attitudes of contemporary parents and their parental role.

Keywords:

family, family functions, home, parenting, upbringing in the family, intergenerational education, the contemporary family and society

Poděkování

Velmi ráda bych poděkovala paní Mgr. Monice Tannenbergerové, Ph.D. za její užitečné metodické vedení a odborné rady, kterými přispěla k úspěšnému vypracování této bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu, trpělivost a poskytnutí prostoru pro studium a pro zpracování mé závěrečné bakalářské práce.

Děkuji i všem ochotným a milým informantům, kteří mi poskytli rozhovor, a bez kterých by praktická část mé práce nikdy nevznikla.

Renata Matějková

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	11
1.1 SOUČASNÁ RODINA	12
1.2 FUNKCE RODINY.....	13
1.3 TYPY RODIN	14
1.4 VLIV ORIENTAČNÍ RODINY NA DÍTĚ	15
1.5 RODIČOVSTVÍ.....	16
2 ROLE V RODINĚ	20
2.1 ROLE RODIČŮ	20
2.2 ROLE SOUROZENCŮ	24
2.3 ROLE PRARODIČŮ	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
3 VÝZKUM	29
3.1 CÍL VÝZKUMU	29
3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	30
3.3 ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE.....	31
3.3.1 RODINA – VO2.....	31
3.3.2 RODIČOVSTVÍ – VO1	33
3.3.3 ASPEKTY VÝCHOVY	37
3.3.4 VOLNÝ ČAS A BUDOUCNOST DĚTÍ.....	39
3.4 VYHODNOCENÍ A DISKUZE	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
SEZNAM TABULEK	47
SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

„Výchova dětí je ten nejtěžší úkol, jaký lze člověku uložit.“

Immanuel Kant

Velmi aktuálním problémem dnešní doby je odpovědný přístup k plánovanému rodičovství. Co jedinec, to jiný názor na vhodnou dobu pro uzavření sňatku a založení rodiny. Někdo je připraven stát se rodičem velmi brzy. Pro někoho je to ovšem tak velký závazek, že se necítí být připraven na rodičovství dnes ani v budoucnu.

Rodina je velmi významnou skupinou naší společnosti. Působí na dítě jako první socializační činitel. Dítě vychovává, předkládá dítěti normy a žádoucí způsoby chování. *„V rodině jsou dítěti poskytovány základní zkušenosti, které v budoucnu ovlivní způsob, jakým bude chápat různé informace a jak na ně bude reagovat“* (Vágnerová, 2012, s. 18)

Dnešní rodina se změnila a má velmi mnoho různých podob. Základní formu soužití tvoří otec, matka a dítě. Základní rodinu rozšiřují blízcí příbuzní, prarodiče, tety, strýcové, bratřenci a sestřenice. Současná rodina se vyznačuje značnou volností. Pro založení rodiny již není nutností legalizace partnerství, klesá počet dětí v rodině, omezuje se vícegenerační soužití.

Dalším činitelem, který se velmi mnoho podílí na vývoji dítěte, je domov. Už dítě kolem dvou let věku má určitou představu domova. Ví, že patří do určitého lidského společenství, má v něm své určité místo a je lidmi v tomto společenství přijímáno. *„Pro předškolní dítě je domov přístavem bezpečí, kam se vrací z prvních dobrodružných výprav za poznáním světa – světa věčného či přírodního i toho společenského.“* (Matějček, 2007, s. 17)

„Základní otázka zní, kdy je pravý čas pro výchovu určitých žádoucích vlastností člověka. Že je to v dětství, a to v dosti časném dětství, to už se ví hezky dávno.“ (Z. Matějček, 2007, s. 7) Současně to ale znamená, i když ve výchově někdy něco zmeškáme, ve většině případů je nějaká náprava možná. Děti nejvíce vychováváme, a to většinou docela dobře, když na to vůbec nemyslíme. *„Dítě vychováváme stále. Od kojeneckého věku se rozhoduje o tom, jak se bude umět vyrovnat se školními nároky, jak se bude umět postavit k práci, jak se uplatní ve společenském životě, jak se bude umět zamilovat a jakým bude manželem a otcem nebo manželkou a matkou“* (Matějček, 2012, s. 17)

Tato bakalářská práce by měla objasnit, jak rodiče své rodičovství prožívají, co jim dává a jak se nad rodičovstvím zamýšlí. Zda mají postoje k výchově dětí stejné či úplně rozlišné než generace jejich rodičů, co si myslí, že je pro děti přínosem a co je naopak negací.

Teoretická část je rozdělena na dvě kapitoly. První se zaměřuje na rodinu a její funkce, na typy rodin a pojem rodičovství. Řeší postoje a hodnoty rodičů a zamýšlí se nad vlivem orientační rodiny pro další život dítěte. Druhá část definuje různé role v rodině, role rodičů, prarodičů a sourozenců.

Na teoretickou část navazuje část praktická, zvaná výzkum. Nejprve je vytýčen výzkumný cíl. Poté je vybrán a charakterizován výzkumný vzorek, je zde uvedena struktura rozhovoru. Dále jsou definovány použité metody, interpretovány rozhovory s rodiči a následně prezentovány výsledky výzkumu.

Hlavní cíl bakalářské práce je zaměřen na zjištění, co pro rodiče dětí v dnešní společnosti znamená pojem rodičovství, jak ho sami chápou a čemu dávají největší důraz při výchově svých dětí. Dílčím cílem v teoretické části je definice rodičovství a rodiny, její funkce a proměny dnešní rodiny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí, která prochází změnami jako celá společnost. V průběhu svého vývoje prošla řadou změn, které měly vliv nejen na členy rodiny, ale i na vztahy ve společnosti. Neexistuje žádný typ společnosti, ve které by rodina neměla své místo. Dá se říci, že rodina je základní článek společnosti. Vše z ní vychází a zpět se do ní vrací.

Definovat rodinu se zdá být velmi snadné, až jednoduché. Ale i když každý ví, co rodina je, je těžké tento pojem přímo a jednoduše vyjádřit. „*Rodina se z lidského páru zakládá až narozením prvního dítěte.*“ (Možný, 2008, s. 18) Na rozdíl od domácnosti, která je tvořena páry opačného, nebo i stejného pohlaví, či soužitím skupiny osob. Z historického pohledu na základní jednotku společnosti, pak rodina „...*existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o svoje děti ...*“ (Matoušek, 2003, s. 7) Rodina je nezastupitelná instituce při předávání hodnot, socializaci, má rovněž rozhodující význam pro rozvoj osobnosti jedince.

„*Rodina je jedinou společenskou skupinou, která existuje na naší planetě bez ohledu na společenské zřízení či geografickou oblast. Liší se pochopitelně růzností svých forem, a vnitřních zákonitostí, ale některé hlavní rysy z ní činí jednotku, která je všudypřítomná.*“ (Matějček, 1997, s. 14)

Rodina je významný celek, který je potřeba podporovat. Rodina je oáza, kde je prostor pro pravdu, upřímnost, otevřenost a vzájemnost. Lidské vztahy zde mají přednost před výkonem a prestiží. Je to výborná základna odkud se poučené dítě vydává objevovat svět.

„*Rodina je prostředím, kde si lidé nutně musejí vytvářet vztahy a nutně musejí komunikovat. Všechno, co říkají a dělají, dostává komunikační význam. I absence akce je akcí. Komunikuje se obsahem řeči, způsobem řeči a mimořečovými prostředky.*“ (Matoušek, 1997, s. 68)

„*V rodině jsou dítěti poskytovány základní zkušenosti, které v budoucnu ovlivní způsob, jakým bude chápat různé informace a jak na ně bude reagovat.*“ (Vágnerová, 2008, s. 18)

„*Rodina také stále zůstává jako primární sociální skupina v procesu socializace dítěte a přes všechny vzrůstající vlivy dalších činitelů (především médií) je faktorem, který se zásadně podílí na formování osobnosti mladého člověka.*“ (Kraus, 1998, s. 122)

Podle Wedlichové (2008) i přesto, že současná rodina prochází krizí, je stále nejdůležitějším prostředníkem společenského vlivu. Dítě si v rodině vytváří první sociální reakce a osvojuje si kulturní vzorce, které přejímá od rodičů.

1.1 Současná rodina

Lidská rodina je o mnoho víc než jen počet jejích členů. Je to samostatný systém, který jako každý má své podsystémy, své hranice, které se střetávají s jinými systémy jako je třeba systém výchovný, pracovní, náboženský nebo vládní.

Současná rodina se jeví jako více uzavřená. Dnes všichni slovem rodina označujeme hlavně manžele s dětmi. Zúžila se síť vazeb sousedských, přátelských, ale z části i příbuzenských. Z tohoto důvodu se současná rodina stává slabší, labilnější a citlivější na různé otřesy uvnitř. Lze to považovat za jeden z faktorů zvýšení rozvodovosti.

„Dnešní rodina se nachází ve značně změněné společenské situaci. Ztratila řadu funkcí, které ji dříve udržovaly pohromadě, a nyní se zakládá, žije a zpravidla i padá na citových vztazích. Citové pouto je však velmi křehké, o čemž neklamně svědčí stoupající křivka rozvodovosti.“ (Wedlichová, 2008, s. 82)

Lze také pozorovat vzrůstající demokratizační tendence mezi manželi, i mezi rodiči a dětmi. Jsou viditelné posuny v rolích. Někdy se podílí na chodu domácnosti stejnou měrou muž i žena, někdy se jedná přímo o záměnu rolí (muž přebírá roli ženy, která „dělá kariéru“).

Mění se celý životní způsob rodiny. Ubylo volného času rodičů na vlastní relaxaci, rekreaci i na činnosti s dětmi. Přibývá podrážděnosti, přetíženosti, stresových situací. Děti jsou odkázány více sami na sebe, vzrůstá honba za ekonomickým standardem, vzrostla životní úroveň. Dochází k nárůstu neúplných rodin, zvyšuje se počet dětí bez manželství, dochází k individualizaci životních vztahů.

„...rodina prošla v posledních deseti až dvaceti letech obrovskými změnami... Členové široké rodiny mohou dnes žít stovky kilometrů od základní rodiny. Navíc realita je taková, že základní rodina se dnes neskládá vždy z matky a otce, bratra a sestry. Rozvody, úmrtí a jiné sociální změny mění podobu moderní rodiny.“ (Orvin, 2001, s. 21)

Rodina je na jedné straně odrazem společnosti. Ovlivňují ji různé společenské problémy, mezi které patří chudoba, drogy, zločinnost, zneužívání dětí nebo rozpad rodiny. Na straně

druhé je utvářena i zevnitř svými členy. Každý člen rodiny do ní vnáší vnější vlivy, sám se vyvíjí a mění a tím pádem mění i rodinu samotnou.

1.2 Funkce rodiny

Rodina jako taková existuje z několika důvodů. Za významné je považováno, když je rodina soudržná. Zdravá rodina umožňuje samostatnost každému jedinci, zodpovědnost, nezávislost hodnocení a myšlení. Poskytuje pocit sounáležitosti, vzájemnosti a emoční blízkosti. Fungující rodina je schopna řešit situace, které život přináší. Umožňuje na ně adekvátně reagovat, měnit rodinnou strukturu, vztahy rolí a pravidel. Podstatné je i vyjádření podpory, zájmu, zaujetí při společných rozhovorech.

„Rodina jednotlivci umožňuje, aby v ní nalézal oporu, ztotožňoval se s ní, zároveň mu dává svobodu k tomu, aby si budoval svou osobní odlišnost. Život v rodině se pohybuje mezi polem sdílení a polem osobního soukromí.“ (Matoušek, 1997, s. 72)

Funkce rodiny je rozsáhlá. (Wedlichová, 2008) Přes určitou nejednotnost k funkcím rodiny jsou obecně uznávány čtyři základní funkce rodiny:

1. **Reprodukční** – zajišťování zrození dětí.
2. **Ekonomicko-zabezpečovací** – zajišťování členů rodiny původně výrobou, nyní spíše obstaráváním nezbytných statků a prostředků k materiálnímu životu rodiny.
3. **Socializačně-výchovná funkce** je podstatná. V rámci rodiny neprobíhá jen výchova dětí, ale vzájemné působení utváří všechny členy rodiny. *„...v nedávné historii zde panoval názor, že právě tato funkce bude snadno nahraditelná vlivem kolektivu, působením výchovných institucí, růstem skupiny vrstevníků. Zdá se však, že specifická dynamika probíhající v rodině tvoří zcela jedinečné prostředí pro formování postojů ke světu, blízkému okolí a sobě samému. Vytváří též hodnotové orientace, tvoří základ pro formování vlastního Já, koncepci vlastního života.“* (Wedlichová, 2008, s. 77)
4. **Emocionální funkce** je nezastupitelná. Rodina umožňuje členům rodiny společně prožívat radost, smutek, úzkost, klid, přijímat péči a poskytovat ji ostatním. Emocionální funkce rodiny nesouvisí s věkem. Všechny věkové kategorie mají potřebu zázemí, podpory, pomoci, klidu, společných zážitků a rituálů, potřebují mít plány a jistotu něčeho jistého, trvalého. V dysfunkční rodině je to právě emoční oblast, která je nejhlouběji postižena.

Podle Orvina (2001) má rodina tři nesporné funkce:

1. **Starat se o tělesné potřeby svých členů, např. jídlo, přístřeší, ochrana** – je to nejjednodušší, dá se určit, zda je jídla dost, zda mají, kde žít a spát. Není zrovna snadné toho dosáhnout, ale dá se určit, jak moc tuto funkci rodina plní.
2. **Vést děti k samostatnosti** – povinností rodiny je vést děti k individualitě, nezávislosti a samostatnosti. Děti by měly být schopné opustit orientační rodinu a postavit se na vlastní nohy.
3. **Pečovat o osobnostní rozvoj rodičů** je často opomíjen. Přitom je ale velmi důležitý. Rodiče si musí na sebe udělat čas, musí mít zájem jeden o druhého, měli by přehodnotit svůj osobnostní růst. Silný vztah mezi rodiči podporuje pocit samostatnosti v dětech. Když rodiče věnují dost času jak sobě a svému vztahu, tak svým dětem, mají předpoklad vytvoření dobrého rodinného prostředí, ve kterém se rodinné problémy řeší snadněji.

1.3 Typy rodin

Rodin je několik typů. Jsou rozdělené, dle toho zda jsme si rodinu mohli vybrat či jsme se do ní narodili, dále se rozdělují dle velikosti a příbuznosti.

Základní rozdělení rodin je následující:

Rodina orientační je rodina, do které jsme se narodili. Nemohli jsme si ji vybrat. V té jsme vyrostli, naučili jsme se pochopit, co je správné a co ne. Poznali jsme, jaké jsou normy nejen naší rodiny, ale i celé společnosti.

Rodinu prokreační jsme vytvořili my sami, když jsme dospěli. Je to naše nová rodina, ve které pokračujeme v udržování rodinných funkcí. V prokreační rodině vychováváme své děti, učíme je vše, co nás učili naši rodiče. V případě, že nám naši rodiče nebyli vzorem, tak se chybám z jejich výchovy snažíme vyhýbat a dětem chceme předat jen to nejlepší.

Rodinu nukleární tvoří otec, matka a jejich dítě nebo děti. Rodiče o děti pečují, živí je, chrání a učí. V naší kultuře je tato rodina základní. Má tvořit nejpevnější celek, kde se odehrávají všechny důležité funkce rodiny.

Do **rozšířené rodiny** patří kromě otce, matky a dětí i prarodiče a další pokrevní příbuzní, ti všichni, každý svým způsobem doplňují a podporují základní rodinu.

Rodina, kde chybí jeden z jejích členů, je **rodina neúplná**. Neúplnou se rodina stává z mnoha příčin, může se jednat o rozvod nebo o smrt rodičů. Každá taková změna je pro dítě stresující. Rodina může být doplněna o náhradního otce či náhradní matku.

Náhradní rodina je rodina, která má dítě v pěstounské péči či si dítě osvojila.

Podle toho jak rodina naplňuje své funkce lze rodiny rozdělit na tři typy:

Rodina funkční je rodina, která vhodně naplňuje všechny funkce a nemá žádné zjevné problémy. **Rodina afunkční (problémová)** se sice potýká s určitými problémy v plnění svých funkcí, ale zásadním způsobem neohrožují rodinný život a vývoj dítěte. **Rodina dysfunkční** selhává v plnění základních úkolů, což má negativní vliv jak na dítě, tak i na celou rodinu. Je to důležitá, emoční oblast, která je v dysfunkční rodině nejvíce postižena.

1.4 Vliv orientační rodiny na dítě

„Rodina je skupina lidí, které jste si nevybrali, ale od nichž nemůžete odejít. Jste jak emocionálně, tak fyzicky spojeni. Patřit do rodiny znamená patřit k chaosu, který snahou spojit několik životů v jednom prostoru nepochybně vzniká; fungující rodina shon a ruch zvládá a drží pospolu. Rodina je skupina lidí, o něž pečujete, kteří pečují o vás a s nimiž jste stále ve spojení. Rodina má na vás silný a trvalý vliv.“ (Hines, Baverstock, 2007, s. 93)

Rodina, ve které dítě vyrůstá, působí na dítě jak dědičností, tak i prostředím. Vliv rodiny se projevuje již od narození. Rodiče jsou odpovědní za výchovu svých dětí. Měli svým dětem vytvářet takové podmínky, kterými lze pozitivně a nepřímo působit na dítě. Stěžejním bodem je životní styl rodičů, zejména jejich postoj k práci, vzdělání, životu, zdraví apod. V rodině děti zkoušejí různé způsoby chování a pozorují, jak kdo reaguje. Každá rodina má svoje rodinné hodnoty a rituály. Děti jsou těmito názory, hodnotami a postoji ovlivněny a z velké části je přebírají po rodičích. *„Rodiče by tedy měli poskytnout více možností, jak trávit volný čas, to však závisí i na finančních možnostech rodiny. Rodina je nenahraditelnou institucí, která se podílí na komplexní výchově jedince a z tohoto pohledu ji lze též svým způsobem hodnotit.“* (Janiš, 2009, s. 19) Rodina může vývoj dítěte stimulovat nebo naopak může vývoj brzdit, utlumením, narušením vývoje schopností, charakteru, celé osobnosti dítěte.

„Standardní rodina, kde jsou oba rodiče, sourozenci a občas i prarodiče, představuje takové uspořádání, které je pro rozvoj malého dítěte optimální. Rodina je pro dítě

nejvýznamnějším prostředím, které by mělo sloužit nejenom jako zdroj zkušeností, ale i jako citové zázemí.“ (Vágnerová, 2012, s. 104)

„Rodina nejsou jen lidé. Patří do ní i společná domácnost, kde se jí a spí, vaří a uklízí, pracuje, hraje a sportuje, opečovávají se domácí zvířata a zalévají květiny, snad se dokonce zpívá atd. To všechno působí na děti a jejich výchova spočívá tedy i v tom, jak organizujeme a řídíme svou domácnost.“ (Řičan, 2013, s. 68)

Jak uvádí Wedlichová (2008) každá rodina má svůj styl, který na dítě působí a děti jej většinou v dospělosti vyhledávají a vytvářejí.

„Způsob výchovy v rodině silně působí na prožívání a chování dítěte, na psychický stav a na nejrůznější složky jeho osobnosti. Ovlivňuje jeho motivaci a emoce, sebehodnocení, úzkost, stabilitu, kreativitu, samostatnost, psychosociální zralost, sociální komunikaci, charakter a další složky a aspekty osobnosti.“ (Wedlichová, 2008, s. 82)

1.5 Rodičovství

Nejvýznamnější přechod v rodině je přechod k rodičovství. Je to patrně zároveň nejvýznamnější přechod v našem životě. Toto rozhodnutí máme nebo bychom ho měli mít ve svých rukách, ale není to nijak jednoduché rozhodnutí. Postoj k rodičovství se začíná tvořit hluboko ve vlastním dětství. Od prvního roku života si dítě vytváří základní představu o rodinném životě. Poznává své lidi ve vztahu k sobě, ale i ve vztahu k sobě navzájem. Postoj k rodičovství se formuje i ve hrách s panenkami, ve hrách na maminku a tatínka, v zážitcích s vlastními rodiči i s rodiči druhých dětí.

Podle Matějčka (1997) je rodičovství individuální záležitost. Ale dá se rozlišit několik modelových situací:

Bezdětní manželé. *Po dítěti touží. Jsou svým dosavadním vývojem psychicky k rodičovství připraveni. Ale překážky bránící přirozenému naplnění této potřeby jsou nepřekročitelné. Jsou dva způsoby, jak situaci řešit: Jedni zůstávají bezdětní a přijímají skutečnost svého biologického nedostatku. Druzí proti biologickému selhání protestují a hledají cestu náhradního uspokojení potřeby rodičovství. Přijímají za své cizí dítě, ať formou adopce nebo pěstounské péče.*

Odmítnuté rodičovství. *Partneři (ne nutně manželé) jsou k rodičovství biologicky disponováni, mohou mít děti, avšak z nějakého důvodu jeden z nich nebo oba dva rodičovskou identitu odmítají. Dítě nechťejí. Někteří potencionální rodiče odmítají*

přijmout rodičovskou identitu jen „podmínečně“. Dítě by rádi měli, ale ne s tímto partnerem, nebo ne za těchto podmínek, ale až později“

Rodičovství neúspěšné. *Neúspěšné dle společenských měřítek, ale ne nutně podle samotných rodičů. Dítě mají – není zdravé, zdatné.*

Rodičovství zamlžené či zatemněné. *Jde o určitá neporozumění dítěti, zaslepenost rodičů. Dítě není nijak postiženo, nevybočuje z běžné normy, ale vychovatelé s ním nejsou spokojeni. Není takové, jaké by mělo být. Buď mají rodiče na dítě nezdravě vysoké nároky, nebo má dítě splnit rodičovský ideál bez ohledu na jeho vlastní přání.“ (Matějček, Dytrich, 1997, s. 14 – 15)*

Rodičovství by mělo být odpovědné, plánované, aktivní a uvědomělé. Mít dítě je právem a radostí rodičů, ale není jejich povinností. V současnosti má žena, díky antikoncepci, možnost výběru, zda, kdy a kolik bude mít dětí. Role otce je v tomto případě potlačena až do rozhodnutí ženy.

„V tradiční společnosti rodičovství bylo tou nejpřirozenější věcí na světě; soudobá sociologie rodiny stojí před vysvětlením jeho nesamozřejmosti: mateřství změnilo se pro většinu žen z fatálního údělu v akt vědomé volby. Rodičovství tím mnoho získalo, ale řada jistot se z něho zároveň ztrácí.“ (Možný, 1999, s. 17)

Narozením dítěte se z ženy stává matka a z muže otec. Z rodičovství nelze vystoupit. Jakmile se jednou člověk stane rodičem, je jím až do konce života. Přejchod k rodičovství je nejvýznamnější přechod v rodinném cyklu během celého života. Rodičovství je velkou životní zátěží, protože se na něj nedá dost dobře připravit. Dítě přijde ze dne na den a od základu nám změní život.

„Úspěšné partnerství vede k efektivnímu rodičovství. Rodičovství by mělo obohatit vztah s partnerem, ne ho však nahradit. Šťastní manželé budou i lepšími rodiči. (Orvin, 2001, s. 22)

Rodičovství je závazek na celý život. Nejdříve je povinností rodičů řádně se o dítě starat, dobře ho vychovat a připravit ho na vstup do dospělosti. A poté v dospělosti je nutno dítě nechat jít svou cestou, aby se z něj stal plnohodnotný člověk zodpovědný sám za sebe.

„Na vlastních dětech někdy pochopíme své rodiče, dojde nám, jak to kdysi mysleli a chtěli, třeba když jsme se proti nim bouřili v době dospívání.“ (Říčan, 2013, s. 13)

Součástí rodičovství je výchova. Dobrá výchova chce lásku. Příjemné chvíle rodičovství jsou, když děti za rodiči vlezou do postele a můžou se pošťuchovat, objímat nebo jen vyprávět příběhy ze života. Je mnoho projevů tělesné něhy. Je potřeba vycítit, co odpovídá věku dítěte, jeho povaze, vzájemnému vztahu a situaci. Kdy je lepší pohlazení, polibek na čelo, pocuchání vlasů, ruka kolem ramenu, poplácání po rameni. Jde o spolehnutí, jistotu, kterou má mít dítě ve svých rodičích. Podle Říčana (2013) je rodina pro dítě jako bezpečný přístav, odkud se vyplouvá na daleké cesty. Jak dítě roste, vzdaluje se rodičům tělesně i duševně.

„Úkolem naší rodičovské lásky je být trvale a spolehlivě právě tímto bezpečným přístavem, základem domova, kde je bezpečí a jistota, ať se děje cokoli – a zároveň dítěti dodávat odvalu ke stále smělejší výpravě „do světa“, jak se to hezky říká v pohádkách“ (Říčan, 2013, s. 22)

„V sedmdesátých letech bylo provedeno několik rozsáhlých celosvětových šetření ve spojitosti s otázkou přelidnění světa. Jedna tendence se ukázala jako společná zemím hospodářsky vyspělým i zemím rozvojovým – je to všeobecně stoupající citová hodnota dítěte a klesající zájem o jeho ekonomický přínos rodině.“ (Matějček, Ditrich, 1997, s. 30)

Dříve byly děti spíše ekonomickou pojistkou. Dnes je dítě spíše pojistkou proti osamělosti. I dnes hraje roli ekonomická stránka rodiny. Rodiče počítají, kolik dětí si mohou „dovolit“, aby mu mohli koupit „vše potřebné“. Samozřejmě „vše potřebné“ je odlišné v různých kulturách a podle hodnot, které lidé vyznávají.

„V rámci jednoho velkého šetření prováděného v Praze začátkem let sedmdesátých dostalo více než 400 matek devítiletých dětí stejnou otázku: „Jaký je podle vašeho názoru hlavní důvod, proč lidé chtějí mít děti?“ Odpovědi vypadaly takto:

1. náplň života	34%
2. zábava a radost z dítěte	25%
3. uspokojení citových potřeb	22%
4. náplň a pouto manželství	19%“

(Matějček, Ditrich, 1997, s. 30)

Pro lepší názornost přístupu k rodičovství zde uvádím schéma chtění a nechtění dětí podle Matějčka (1992)

	Pro	Proti
Stimulace	Dítě je živel, který do života přináší hodně vzruchu. S dětmi se nenudíme, naopak bez nich by byl život nudný a prázdný, stejně jako manželství.	Dítě brání stimulaci jinými podněty. Člověk je jimi vázán, nemůže si života plně užít. Život s dětmi je monotónní. Děti zatěžují a ochuzují manželství.
Smysluplný svět (učení)	Děti přináší svým rodičům poznatky a zkušenosti, které jinde nezískají. Umožňují jejich vnitřní růst. Děti rostou k dospělosti a rodiče s nimi zrají k životní moudrosti.	Dítě brání získávání jiných poznatků a zkušeností, uzavuje u plotny, u plenek a školních úkolů. Nic z toho člověk nemá!
Životní jistota (citové vztahy)	Dítě přijímá lásku, ale také ji vrací. Je vázáno čistým a hlubokým citovým poutem. Nemůže nás opustit, do stáří budeme mít na koho myslet a bude o nás citově postaráno. Vztah dětí k nám je záruka naší životní bezpečnosti.	Dítě naší potřebu bezpečnosti stále ohrožuje. Stále budeme mít strach, že se mu něco stane, neuspěje, dostane se na scesti apod. Mít děti znamená být velmi zranitelný právě v nich. Jsme jimi vázáni a svázáni.
Identita (naše já, společenská hodnota)	Mít děti zhodnocuje člověka. Dává muži a ženě společenskou hodnotu a hodnost. Ve vztahu k dítěti ztrácíme anonymitu a nejsme jí ohroženi, protože nás dítě potřebuje.	Mít děti brání dosažení významných společenských cílů. Dokázali bychom víc, starali bychom se o důležitější věci, měli bychom vyšší společenské postavení. Mít děti nás uzemňuje.
Otevřená budoucnost	Mít dítě otvírá budoucnost. S dětmi se stále na něco těšíme a něčeho se obáváme. V dětech také překonáváme svůj osobní čas – v dětech pokračuje biologický vklad a tvořivé dílo naší výchovy. Jsme součástí mohutného proudu vývoje lidského rodu.	Mít děti nám brání vytvořit takové dílo, které by přetrvalo na věky a v němž bychom překonali svůj osobní čas. Jsme upoutáni ke každodenním starostem, jsme vězni současnosti. Také naše tvůrčí svoboda je omezena.

Tabulka č. 1: Mít či nemít děti

Zdroj: Matějček, 1992, s. 43-44

2 ROLE V RODINĚ

„Rodinný život, tedy společný čas a prostor, má pro dítě především socializační význam. Poznává mužské a ženské role, vztahy k lidem mimo rodinu, vztahy svých blízkých k věcem, zvířatům, myšlenkám. Rodina určuje sociální status dítěte. V rodině dítě poznává a zvnitřňuje si základní sociální hodnoty a normy, pod vlivem rodiny se vyvíjí jeho sociální a morální citění.“ (Wedlichová, 2008, 78)

Každý člověk má v životě několik rolí, jak v rodině, tak například v zaměstnání nebo mezi přáteli. Děti se od malička učí i roli společenskou podle pohlavní příslušnosti. Chlapci mužskou a dívky ženskou. Od počátku je potřeba výchovu zaměřovat, tak aby až děti dospějí, mohli přijmout svou ženskou a mužskou roli vespěle a uspokojivě. Role v rodině se pochopitelně mění. Každý si prošel rolí dítěte, někdo rolí rodiče nebo i rolí prarodiče. Roli dítěte prožije každý. Nikdo si nemůže vybrat, že nechce být dítětem. Na základě této zkušenosti si udělá představu o rodině, fungování v rodině. Díky poznatkům z orientační rodiny sám rozhodne, zda chce mít další roli – roli rodiče. Role rodiče je dobrovolná. Je doživotní, nelze z ní vystoupit. Mělo by to být zodpovědné rozhodnutí, protože je to rozhodnutí na celý život. Mění se tím od základu život ne jednoho, ale i dalších lidí. Z rodičů jsou náhle prarodiče, rodiče mají zodpovědnost za děti, které se díky tomuto rozhodnutí narodí. Role prarodiče si zase nevybíráme, ale díky svým dětem ji buď prožijeme, nebo neprožijeme. Nedá se nikomu přikázat, že musí mít dítě, abychom mohli být dědečkem nebo babičkou.

„Nikdo, kdo uvažuje o rodině, nebo s ní dokonce pracuje, by neměl přehlížet biologickou zakotvenost rodičovského i partnerského chování. Civilizační trendy mohou naši biologickou podstatu potlačovat, mohou ji dokonce i mrzačit, ale tato podstata se přesto bude prosazovat v poruchách zdraví jednotlivců i v dysfunkcích rodiny. Biologická rozdílnost mužů a žen je podmínkou dobrého fungování rodiny.“ (Matoušek, 1997, s. 13)

„Vztahy v rodině jsou definovány pravidly. Pravidla určují, kdo se má ke komu jak chovat. V každodenních situacích se pravidla projevují komunikačními stereotypy rodiny, ustálenými sekvencemi chování.“ (Matoušek, 1997, s. 70)

2.1 Role rodičů

„Rodič je osoba, která převzala roli a odpovědnost za výchovu dítěte nebo mladého člověka až do jeho dospělosti, ale nemusí s ním být biologicky spřízněná. Proto může mít

dítě víc než jen dva rodiče, do rodiny mohou přibýt noví členové, kteří za něho nesou odpovědnost.“ (Hinesová, 2007, s. 93)

Vztah rodiče dítě se vyvíjí hlavně tím, co rodiče dětem poskytují, jak se jim věnují. Nejedná se jen každodenní chod rodiny, jejich povinnosti a radosti, ale i o dlouhodobé vedení a rozhodování. Velmi zjednodušeně lze tento vztah brát jako jednostranný. Ale když se na vztah rodiče - dítě podíváme důkladněji, uvidíme, že i děti působí a ovlivňují své rodiče. Při prvním dítěti jsou si rodiče většinou nejistí. Neví, co je čeká. Samozřejmě se dají nastudovat odborné knihy, čist časopisy o rodičovské roli, ale je to zkušenost, která je sdělitelná, ale nepřenositelná.

„V rodinném systému mají první místo rodiče a druhé děti. Když se dítě propracuje na první místo vedle matky a stojí mezi rodiči, působí jako červ v jablku.“ (Prekop, 2001, s. 33)

Rodiče za dítě v právním smyslu zodpovídají do jejich plnoletosti, do osmnácti let věku. Role mohou být v určitém okamžiku oslabeny. Stává se tak například, když otec se snaží být kamarádem svého pubertálního syna nebo matka chce být starší sestra své dcery. Ale koalice rodič – dítě jsou důležité a cenné. Otce se synem může sblížit třeba sport nebo jiný stejný zájem, který zbytek rodiny nesdílí. Musí zde ale zůstat jasná hranice mezi rodičem a dítětem. Pro děti je velmi důležité mít v rodičích někoho, kdo má schopnost a odvahu v důležitých okamžicích rozhodnout a rozhodnutí také prosadit.

Definování mužské a ženské role není zcela jednoduché. Záleží na mnoha faktorech, na úhlu pohledu. Tradiční rozdělení rolí na mužské a ženské v dnešním světě není až tak zřetelné. Mnoho rodin takto ještě funguje, ale častěji se stává, že se role muže a ženy prolínají, střídají a doplňují. Vždy záleží na partnerech, na jejich představě a vzájemné domluvě. Domácnost již není jen záležitost ženy, ale i muže. Ženy často chodí do zaměstnání, a po rodičovské dovolené se často brzy vracejí na svá pracovní místa. Začíná i trend mužů na rodičovské dovolené.

Dle Možného (1990) děti vypovídají, že matka má častěji zájem o volný čas dítěte a také o to, s kým se dítě kamarádí. Více se s ní dospívající baví o módě a filmu, o škole a kamarádech i o svých zájmech. Otec je častěji jmenován jen u rozhovorů o sportu a politice. Tradiční autorita otce se projevuje především tím, že častěji než matka rozkazuje, kdežto ona častěji prosí a žádá. Je potom logické, že děti také častěji o otci než o matce vypovídají, že s ním mají špatné vztahy.

„Rozvoj dětské osobnosti je ovlivňován zkušenostmi s různými lidmi. Jistý a bezpečný vztah s oběma rodiči představuje optimální variantu.“ (Vágnerová, 2012, s. 118)

Role matky

Vazba dítě - matka začíná už v prenatálním období. Žena prožívá nový probouzející se život ve vlastním těle. Matka je po narození pro dítě nejdůležitější osobou. Prvotním úkolem matky je o dítě pečovat a poskytnout mu pocit bezpečí. Přes původní pouto biologické se díky kojení, opatrování a ošetřování dítěte, vytváří pouto psychologické, které pak vytrvá celý život. Matky s dětmi častěji mluví, jejich verbální a neverbální projev je častěji emočního charakteru. Vřelý vztah matky k dítěti se projevuje otevřeností a komunikací.

Matka zůstává v roli pečující a ochraňující osoby. Dle Vágnerové (2008) je matka součástí každodenního života dětí, žije s nimi v těsném spojení, zabezpečuje jim tělesné a psychické potřeby. Úkolem matky je především o dítě pečovat, poskytovat mu pocit bezpečí. Je to spíše matka, která poskytuje citovou oporu, spíše jí se dítě svěří se slabostí. Umí dávat najevo bezpodmínečnou lásku a respekt. *„Základní poznatky o emočních prožitcích jiných lidí získává dítě v kontaktu s matkou. Proto je důležité, zda matka dokáže svoje emoce dávat najevo tak, aby je dítě dokázalo rozlišit.“ (Vágnerová, 2012, s. 102)* Potřeba jistoty a bezpečí má pro počáteční vývoj dítěte zásadní význam. Tato zkušenost ovlivňuje další rozvoj dětské osobnosti.

Tradiční role matky je v zajištění péče o domácnost. Žena má být dobrou hospodyní, matkou a její životní náplní má být péče o rodinu. Má být též dobrou diplomatkou v rodině. *„Matka tráví s dítětem většinu času, je proto garantem plnění každodenních povinností. Matka stále více rozhoduje o dětech, hlídá je a odměňuje nebo trestá jejich chování.“ (Kraus, Poláčková, 2001)*

Mateřství dříve bylo bráno jako samozřejmost. V dnešní době se jedná jen o jednu etapu v životě ženy, po kterou se věnuje dítěti. Po této době se žena často vrací ke svému dřívějšímu životu, ať pracovnímu či soukromému, ale už celý život neobětuje dětem a rodině. Dnešní matky mají tendence zvládat mateřství i práci současně. Chtějí se věnovat kariéře, vlastním zájmům a současně chtějí být co nejlepší matkou. V případě, že se jim nedaří skloubit tyto různé role podle jejich představ, mívají pocit viny, že selhávají ve své rodičovské roli.

Role otce

Ke správnému vývoji potřebuje dítě i rodiče opačného pohlaví – otce. Otec většinou tráví doma méně času než matka. Pro děti představuje spojení se světem.

Podle Vágnerové (2012) otec přináší dítěti nové podněty a nápady, dítě je může brát jako zdroj zábavy a vzrušení, otec ožívuje jeho denní stereotyp. Poskytuje dítěti jiné zkušenosti než matka a přispívá k rozvoji jiných kompetencí. Otec navazuje na zkušenost, kterou dítě získává s matkou. V případě, že se otec dítěti věnuje, usnadňuje odpoutávání z těsné vazby na matku.

„Vztah otce a dítěte může sloužit jako pojistka. Pokud by chování matky nebylo z hlediska dětských potřeb alespoň uspokojivé, mohl by otec působit kompenzačně. Vřelý a citlivý otec může nahradit chybějící zkušenost.“ (Vágnerová, 2012, s. 118)

Tradičně se otec staral o zajištění rodiny po stránce finanční, předával hodnoty a zkušenosti svým dětem a byl přirozenou autoritou. Tradiční podoba otce je proto úzce spjata s pracovní sférou, ve které vydělává finanční prostředky velmi potřebné pro zajištění chodu rodiny a domácnosti. Někteří muži mají tuto činnost silně zakódovanou a pokládají ji za největší, někdy i jediný, přínos do rodiny. Vzhledem k prolínání mužských a ženských rolí, stoupá počet mužů, kteří si více cení času, který rodině, dětem věnují. Uvědomují si, že čím více společného času s dětmi prožívají, tím více se utužují jejich vztahy s dětmi a v rodině obecně. Na otce v dnešní době jsou kladeny vysoké nároky. Na straně jedné je třeba finančně zabezpečit rodinu, její fungování a na straně druhé, je třeba utužovat zdravé rodinné vztahy.

„Volnější vztah muže k rodinám rodičů nevzniká ze dne na den. Je zakládán už v dětství, tím, že muž – otec má v rodině jiný, volnější vztah k dětem nežli matka, formuje se už v dětském věku recipročně jiný, volnější vztah dětí k němu, který přetrvává i do doby, kdy se z dětí stávají rodiče a z rodičů prarodiče. Lze to říci také velmi prostě: protože má tatínek k dětem dál než maminka, mají pak děti, až si založí vlastní rodinu a on zestárne, dál k němu než k mamince. Nemusí tomu tak být vždycky, ale převážně tomu tak je.“ (Možný, 1990, s. 107)

Podle Matějčka (1989) sociologické průzkumy ukázaly, že se funkce otce změnila výrazněji než funkce matky. Změnila se zřejmě k lepšímu. Od mladého otce se očekává odpovědnost, věrnost, spolehlivost.

„Otcové si dnes nepoměrně více s dětmi užijí. Užijí si také více intimity rodinného života než jejich dědečkové. Dříve totiž hlavní otcova role spočívala v tom, že zaopatřoval pro rodinu obživu a chránil ji svými svaly a obratností před nebezpečím zvenčí. Dnes však je jeho působení zaměřeno daleko více do rodiny než mimo ni. Ona vnější nebezpečí ztratila význam a na jejích místo nastoupila nebezpečí vnitřní. Rodina už dávno není ohrožena dravou zvěří a nepřátelským kmenem, ale vnitřním nedorozuměním, nedostatkem lásky, nedostatkem ohledu jednoho k druhému.“ (Matějček, 1989, s. 58)

2.2 Role sourozenců

„Není lepší jeviště sociálních poměrů a lepší hřiště pro trénování sociálního chování než ve skupině sourozenců. Zde se dítě naučí prosazovat a přizpůsobovat, smiřuje se s pořadím v rodině a přes různé chybičky snáší ostatní. Večer se ještě cítí uražené, že jeho starší bratr dělá chytrého, ale hned ráno je šťastné, že se ho bratr zastane, když si hrají. A rovněž žárlivost na mladší sestru se rozplyne hned, jak matka odejde a malou je potřeba utěšit.“ (Prekop, 2001, s. 41)

Sourozenci mají v našem životě nezastupitelnou úlohu. Sourozenec je partner, se kterým může mít společný cíl. Je možným zdrojem zkušeností, lze se od něj něčemu naučit. Vztahy sourozenců bývají citově významné, protože jsou spojeni společným rodinným zázemím. Sourozenci jsou nejen spojenci, ale jsou i soupeři, musí se dělit o rodičovskou pozornost, různé výhody a privilegia. Sourozenec je po rodičích našim nejbližším vychovatelem. V každé rodině tvoří sourozenci specifické společenství. Je to společenství dětské. Sourozenci si jsou obvykle věkově blízcí, určitě více než dítě s rodičem. Tím pádem mají i blízké potřeby a zájmy. Určitě spolu sourozenci tráví více času než každé dítě zvlášť se svým rodičem. Sourozenecká role je velmi specifická a nezastupitelná. Každé dítě je jiné. Určitou roli hraje pořadí narození, zda se jedná o chlapce, či dívku či jsou sourozenci stejného pohlaví. Mezi důležité faktory patří i to, kolikátí se narodili, jaká je hierarchie rodinných hodnot, zda jsou nejmladší.

Prvorozené děti, které byly zvyklé pouze na kontakt s dospělými, mohou chápat narození sourozence jako ohrožující událost. Mohou na sourozence žárlit. Vše se projeví až po narození sourozence, protože do doby narození se pro prvorozené dítě nic nemění. Novorozenec představuje vetřelce, který mu vzal něco důležitého. Dítě má pocit, že není milováno tak jako dřív. Pro dítě je to první velká životní zkouška, kterou musí ustát.

„Rivalita k sourozenci vyplývá z pocitů nepochopitelného omezení jeho práv, nedostatku lásky a bezmocnosti v dovolání ochrany.“ (Vágnerová, 2012, s. 156)

Vztah mladšího sourozence ke staršímu se podobá vztahu k dospělým. Dítě jej napodobuje, opakuje jeho způsob chování, chce se s ním zapojit do hry, bere mu jeho hračky atd. *„Straší sourozenec je velmi atraktivním modelem, protože je pro dítě srozumitelnější, než jsou dospělí, jeho projevy snáze chápe a je motivováno dosáhnout stejné úrovně“ (Vágnerová, 2012, s. 157)*

Sourozenci mají stejné rodiče, příbuzné a známé. Je to stav daný, nemůžou z tohoto společenství dobrovolně vystoupit. Rodiče mohou pro své děti udělat velmi mnoho. Důležité je brát děti, tak jak přišly na svět. Pořadí se musí dodržet bez ohledu na pohlaví, nadání nebo postižení. Sourozenecká pozice se liší podle práv a povinností. Starší má logicky víc povinností, ale i práv než mladší sourozenec. Dle Vágnerové (2012) je starší sourozenec pomocníkem mladšímu ve zvládnání sociálních dovedností a pochopení rodičovských očekávání. Sám se učí přijatelným způsobem zvládat nadřazenou roli a odolávat pokušení mladšího sourozence ovládat nebo šikanovat. Učí se i díky jeho poučování. V případě, že mu chce něco vysvětlit, musí to přesně a srozumitelně formulovat, mnohem více, než když by to sděloval rodiči, který je schopen věci pochopit z kontextu. Vzájemný vztah sourozenců závisí na postoji rodičů, na tom jak se dovedou vcítit do svých dětí a jak jim ukazují své postoje.

Někdy bohužel rodiče jedno z dětí upřednostní, protože mají pocit, že v něčem vyniká. Dítě je pak často zasazeno do určitého rámce, ze kterého je někdy těžké se vymanit. Roli, jenž mu byla v rodině přisouzena, si často odnáší i do života a promítá se do jeho sebepojetí.

„Co uděláme pro kvalitu sourozeneckých vztahů, bývá pro jejich citový vývoj, povahu i charakter důležitější než to, čeho se snažíme dosáhnout přímým působením na ně jako na jednotlivce. Koalice mezi sourozenci v dětském věku jsou přirozenou obranou proti příliš velké psychologické převaze rodičů.“ (Říčan, 2013, s. 63)

Jedináčci jsou zpravidla ochuzeni o společnost mladších či starších dětí. Ve škole nebo v zájmových kroužcích se většinou potká se stejně starými dětmi. Jak píše Říčan (2013) typický jedináček je vlastně velmi hodný a rodiče ho nepotřebují trestat. Nemá se s kým o něco poprat, nemá se ani s kým pohádat. Sedí u počítače nebo u televize, a evidentně nezlobí. Když má potíže s kamarády, svede se to na ně. V případě, že má problém ve škole,

může za to učitel. Tím pádem je jedináček rozmazlovaný, nemá žádnou zodpovědnost a nemusí si vydobýt své místo v životě. Samozřejmě existují i jedináčci vychovaní, ale je to náročná záležitost.

„Kdybych byl kouzelník, zařídil bych, aby spolu v každé rodině vyrůstaly alespoň tři děti – anebo aby se manželé zařídili na život bez dětí. Život s jedináčkem je „přesilovka“ a těžko se ubráníme rozmazlování.“ (Říčan, 2013, s. 63-64)

Počet dětí	Kolik dětí matka plánovala před svatbou %	Kolik dětí je pro rodinu únosných %	Kolik dětí je dobré mít, aby to prospívalo dětem samotným %
0	0,9	0,5	0
1	11,9	23,2	0,5
2	64,2	68,2	45,5
3	15,6	7,3	44,5
4	4,6	0,9	7,2
5	2,8	-----	2,3

Tabulka č. 2: Kolik dětí by měla rodina mít?

Zdroj: Matějček, 1992, s. 59

2.3 Role prarodičů

Podle Matějčka (2005) patří babičky a dědečkové k rodinnému společenství. Mají tam svou funkci. Jsou rodiči dnešních rodičů. Mezi těmito dvěma rodičovskými generacemi v jedné rodině bývá úzký citový vztah. Prarodiče mohou vážně zasahovat do fungování mladé rodiny. Mohou protestovat proti narození dítěte, nebo naopak připomínat, že vnučata by se už narodit měla.

Jako ve všem je potřeba i u prarodičovství, mít správné načasování. Obecně vidíme svou babičku a dědečka jako zralé lidi se šedivými vlasy. Jsou moudří, klidní a ochotní pomoci,

když je rodina o pomoc požádá. Vnoučata se k nim chovají jinak než k rodičům. Ale může nastat problém. V případě, že se stanou prarodiči dříve, než sami chtěli, mohou to velmi špatně nést. Do budoucna to může mít neblahý vliv, jak na jejich život, tak na život jejich dětí a vnoučat. Zralost vtahu k narozenému vnoučeti určuje mnoho faktorů. Prvním faktorem je samozřejmě věk prarodiče, dále postavení rodiny, kariéra, ale i místo kde rodina žije. Zda je to na vesnici či ve městě. Nezanedbatelný vliv má také počet vlastních dětí, věk, ve kterém se prarodičům narodily, zda s nimi byly potíže, které souvisely se zdravím nebo výchovou dětí. Záleží i na ekonomické stránce rodiny a na obecných postojích, například postojích náboženských.

Vnouče patří ke společenské prestiži. Prarodiče se na ně těší. Díky němu vstupují do nové životní rola, do nové životní etapy. Děje se tak bez jejich přímé zásluhy. Je otázkou životní zralosti, jak se k nové roli postaví. Matějček (2005) říká, že když dědeček nebo babička toto postavení nepřijímají a brání se mu, je to znamením jejich životní nezralosti či jiných nepatřičných vlastností. *„Nezralost a nevyspělost se totiž ve vývoji člověka může projevat na nejrůznější věkové úrovni. Není jenom nezralost školní a pohlavní, ale i rodičovská a prarodičovská.“* (Matějček, 2005, s. 46)

Vztah k vnoučeti je pokaždé jiný. Je rozdíl, zda je vnouče dlouho očekávané nebo nechtěné, zda se narodí do úplné rodiny. Záleží i na vztahu k vlastnímu dítěti nebo jeho partnerovi. Všechny faktory se kombinují a vytvářejí vztahovou síť, která je pro nezávislého pozorovatele někdy velmi špatně pochopitelná.

Můžou nastat spory o vnouče, když mladí rodiče nedopřejí prarodičům možnost trávit určitý čas s vnoučetem. Prarodičům pak chybí kontakt s novou lidskou generací. Mohou trpět izolací a hořkostí. Nebo naopak, když se snaží rodiče prarodiče zneužívat, aby si ulevili od starostí, a dítě jim prakticky do péče předají.

Prarodiče také mohou zasahovat do výchovy a vnučovat vnoučatům jiné normy chování, než jim předávají rodiče.

„Dítě patří generaci rodičů! Generace prarodičů svou funkci už splnila, nebo lépe řečeno, měla ve své době příležitost ji splnit. Teď má funkci jinou, totiž právě prarodičovskou. Rodiče může v případě potřeby na čas zastoupit, ale nemá je nahrazovat!“ (Matějček, 2005, s. 47)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM

Bude proveden kvalitativní výzkum realizovaný formou rozhovoru s otevřenými otázkami. Informantům byly položeny otevřené otázky, některé z nich jsou doplněny dalšími podotázkami pro případ, že by informant nevěděl, jak pokračovat dál. Otevřené otázky jsou podstatným pomocníkem při zkoumání pohledů a názorů jiných lidí. Otázky byly zvoleny na základě studia odborné literatury, která se zabývá základními otázkami rodiny, rodičovství a výchovou v rodině.

Proces kvalitativního dotazování je dlouhodobý a náročný na přípravu. Obsahuje vlastní výběr, přípravu, uskutečnění rozhovoru, přepis, reflexi, analýzu a prezentaci zjištěných závěrů. Pozitivní na zvolené metodě, je fakt, že lze pokládat dodatečné upřesňující otázky, možnost klást otázky v jakémkoliv pořadí a zpětně se k otázkám vracet a doplňovat odpovědi.

3.1 Cíl výzkumu

Hlavní cíl bakalářské práce je zaměřen na zjištění, co pro rodiče dětí v dnešní společnosti znamená pojem rodičovství, jak ho sami chápou a čemu dávají největší důraz při výchově svých dětí.

Dílčí cíl výzkumu je specifikován v úvodní otázce rozhovoru, která slouží informantovi k zamyšlení o své rodině a o tom, co pro něj rodina znamená, a následně v ukončovací otázce, kde se naopak zamýšlí nad budoucností svých dětí.

Byly položeny dvě základní výzkumné otázky.

VO1 – Co pro rodiče dětí v dnešní společnosti znamená pojem rodičovství?

VO2 – Co pro rodiče dětí v dnešní společnosti znamená rodina a kdo do ní patří?

Výzkum dále obsahuje další dvě kategorie, které přímo s uvedeným tématem souvisí. Jsou to kategorie – Aspekty výchovy, Volný čas a budoucnost dětí.

Ucelený přepis rozhovorů je uveden v příloze. Zde uvádím seznam pokládaných otázek pro rodiče:

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?
2. Co pro vás znamená rodičovství?
3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stal/a rodičem?
4. Je pro vás rodičovství obohacující?

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?
6. Když byste mohl/a udělal/a byste něco jinak? Měl/a děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?
7. Který aspekt ve výchově dětí je pro vás nejdůležitější?
8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?
9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy nejdůležitější?
10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?
11. Co byste chtěl/a předat dětem do života?

3.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Pro výzkum jsem původně zamýšlela vzorek čtyř až šesti informantů. Vzhledem k problematice jsem vzorek rozšířila na konečný počet sedmi informantů, což se mi zdálo přijatelnější z hlediska zajištění validity výzkumu. Jména jsem z důvodu zachování anonymity změnila.

Výzkumný vzorek tvoří ženy a muži z Kolína a blízkého okolí. Jsou ve věku od dvaatřiceti do padesáti let, mají rozdílný stupeň vzdělání. Tři informantky žijí v manželství, dvě jsou rozvedené a žijí přítelem, který není otcem jejich dětí. U mužů jsem hledala výlučně informanty, kteří jsou ženatí a žijí se svou rodinou. Počtu dětí a pohlaví dětí jsem nepřikládala žádnou váhu. Avšak záměrně jsem do vzorku zařadila ženy a muže, kteří mají děti jak malé, tak i odrostlejší - plnoleté. Doufala jsem, že informantem bude muž již oslovené ženy, aby byl lépe srovnatelný ženský a mužský pohled na danou problematiku. To se bohužel nepodařilo. Tito muži se odmítli výzkumu zúčastnit. Následně jsem musela oslovit jiné otce, kteří byli ochotni poskytnout mi rozhovor. Bohužel se mi nepodařilo oslovit stejný počet mužů jako žen. Celkem pět mužů mi v přípravné fázi výzkumu přislíbilo svou pomoc, ale po přečtení výzkumných otázek s rozhovorem souhlasili jen dva zúčastnění.

Informanty jsem vybírala z okruhu svých známých. Některé jsem oslovila přímo, jiné jsem kontaktovala emailem. Stručně jsem jim vysvětlila výzkumný záměr a nastínila, jak by následný rozhovor měl probíhat a jak dlouho by měl trvat. Samozřejmostí je dobrovolná účast informantů na výzkumu. Protože se jedná o soukromé a citlivé téma, nechala jsem zcela na respondentech výběr místa, kde se rozhovor uskutečnil. V kvalitativním výzkumu je důraz kladen na etické požadavky. Postupovala jsem proto podle Švaříčka, Šed'ové

(2007) a respektovala jsem důvěrnost a anonymitu, poučený souhlas, svobodu odmítnutí a zpřístupnění práce účastníkům výzkumu.

Identifikace informantů

Informant	Věk	Vzdělání	Rodinný stav	Počet dětí	Věk dětí roky
Zdena	40	SŠ	rozvedená	2	14; 17
Kristýna	32	SŠ	vdaná	2	2; 4
Petra	42	VŠ	vdaná	1	17
Štěpánka	45	SŠ	rozvedená	2	17; 23
Radka	44	vyučená	vdaná	2	20; 15
Václav	50	SŠ	ženatý	3	18; 21; 23
Roman	33	VŠ	ženatý	2	5; očekávané miminko

Tabulka č. 3: Identifikace informantů rozhovorů
Zdroj: vlastní

3.3 ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE

Část rozhovorů jsem zaznamenala na zvukový záznam a poté je přepisovala, jiné jsem pořizovala rovnou v písemné formě. Díky opakovanému čtení rozhovorů a jejich kódování jsem vytyčila čtyři základní kategorie výzkumu, které jsem dále vyhodnocovala.

3.3.1 RODINA – VO2

Rodina, jak bylo popsáno v teoretické části, je základní článek společnosti. Všechny sedm informantů se shodlo na tom, že rodina pro ně představuje základ. Něco na čem se dá stavět a od čeho se odvíjí další dění v životě. Rodina je pro ně osobně velmi důležitá

a nedokážou si představit, že by bez ní fungovali. I když dvě informantky jsou rozvedené, stále jsou přesvědčené, že rodina je nepostradatelná, jak pro ně samotné, tak i pro děti. Někdo má pocit, že jeho rodina je pouze partner a dítě nebo děti. Jiní vidí rodinu jako celek a počítá do ní své i partnerovi rodiče, babičky, dědečky, strýce, tetičky a další rozvětvené příbuzenstvo. Někteří se schází jen na rodinné oslavy, jiní se navštěvují pravidelně a celý život si pomáhají.

Zdena říká *“Rodina pro mě znamená hodně. Ke svému životu ji potřebuji. Dává mi přátelství, poznání, radost, lidské teplo, soudržnost.”* Zdena mrzí, že má rodiče trochu dál od svého nynějšího domova. Nemá tolik času za nimi jezdit často. *„Jelikož mám rodiče dál, jezdíme tam na víkend tak jednou za měsíc až dva. Tam trávíme volný čas společným povídáním s mými rodiči, dětmi prarodiči. Ale i učím kluky pomáhat. Takže věnujeme na jaře vždy jeden víkend řezání a rovnání dříví. Když je třeba, pomůžeme na zahradě apod. Taky tam trávíme volný čas návštěvami rodiny. Ale chci tím říct, že kluky vedu k tomu, aby udržovali rodinu a znali svoje příbuzné ať blízké, nebo vzdálenější. Takže trávíme u našich volný čas poznáváním a udržováním rodiny.*

Václav přemýšlí o rodině hlavně jako o zázemí, o motivaci. *„Je to to nejvíc, co můžu v životě mít. Pro rodinu chci vytvořit příjemné prostředí, aby bylo všem hezky“*

Roman zhodnotil význam rodiny v číslech *„Rodina pro mne znamená v žebříčku hodnot č. 1, tedy to nejdůležitější.“*

Rodina je tedy důležitá, ale každý z oslovených má jinou představu, kdo do rodiny patří. Pro všechny informanty základní rodinu představují matka, otec a dítě nebo děti. Dva informanti Petra a Václav se shodli, že do jejich rozšířené rodiny patří rodiče. *„Do rodiny patří partner, partnerka, aspoň jedno dítě. V širším pohledu to jsou ještě moji rodiče a rodiče manželky“*

Radka prezentuje svoji představu takto: *„Rodina pro mne znamená smysl života. Myslím si, že každý ji potřebuje. Rodina je pro mne partner, děti, rodiče, nejlépe moje i manželka. Pak bych počítala do rodiny i sourozence a babičky a dědečky. Ve svých dvaceti letech jsem měla představu, a mám ji dodnes, že mám velký dům se zahradou, velkou kuchyň s velkým stolem a okolo stolu sedí všichni, co do naší rodiny patří. Myslím, že v rodině si mají lidé pomáhat. Mají být k sobě hodní a být si oporou.“*

Pro čtyři informanty je také základ matka, otec, děti, poté rodiče, ale navíc tam patří sourozenci a jejich rodiny, tety, strýčkové, babičky a dědečkové. Štěpánka moc ráda

vzpomíná na svou babičku *“Ze svých zkušeností si myslím, že tam patří i babička a dědeček. I kvůli názorům starší generace a jejich zkušenostem. Vzpomínám na svou babičku, která vychovala tři děti a starala se i o šest svých vnoučat, i když byla od svých čtyřiceti let vdova. Měla jen základní vzdělání. Její výchova byla postavená na lásce. Moc ráda vzpomínám, jak nás děti vzala na kárku, jeli jsme do lesa, kde jsme sbírali šišky a večer jsme s nimi topili v kamnech.”*

Zdena má také ráda velkou rodinu. *„Mám ráda velkou rodinu, tou jsou pro mě i vzdálenější příbuzní, jako sestřenice a bratřenci mých rodičů, mých prarodičů. Jsem ráda, že se ještě mohu setkávat i s tetami a strýci mých rodičů, což jsou už staří lidé (přes osmdesát i devadesát let). Ale právě k těm chovám úctu a ráda poslouchám jejich životní zážitky. Jeden z nejkrásnějších dní mého života byla oslava sedmdesátých narozenin mého táty, když pozval svoje sourozence s rodinami, tety a strejdy s rodinami. Bylo nás kolem šedesáti, krása.“* A dále dodává *„Můj obývací a chodba jsou vyzdobeny z devadesáti procent obrazy, které tvoří staré fotografie mých předků. Dědové a babičky se svými sourozenci, rodiči, pak se svými dětmi, mezi kterými jsou samozřejmě i mí rodiče. Mám i fotografie pradědů a prababiček..... Tak asi tak se projevuje, co pro mě znamená rodina, ráda se ji stále obklopuji.“*

Kristýna se těší na rodinné oslavy, kde se všichni sejdou a povídají si. *„Slavíme spolu všechny svátky, narozeniny, grilujeme spolu, navzájem si pomáháme. V naší vesnici pořádáme pro všechny děti Den dětí, pálíme Čarodějnice. Dětem jsme vyrobili skluzavku, lanovou dráhu. Udržujeme hřiště, kam chodí hrát tenis už odrostlejší děti.“*

3.3.2 RODIČOVSTVÍ – VO1

Nad otázkou rodičovství se informanti trochu zarazili, nebyli si jisti, co přesně ta otázka znamená. Nakonec každý našel svůj význam tohoto slova. Pro většinu z oslovených je rodičovství hlavně velká zodpovědnost, obětavost, povinnost, ale je to i radost, dar nebo dokonce zázrak. Všichni oslovení informanti vědí, že rodičovství je závazek na celý život. Nedá se z něj vystoupit, dítě se nedá reklamovat ani vrátit. Okamžik, kdy se stali rodičem, byl informanty zlomový. Všichni jsou rádi, že děti mají, i když to je velká změna v životě člověka. *„Rodičovství je obohacující, možná to je to slovo. S dětmi jsou starosti. V porodnici nedostaneme návod k použití, ani možnost reklamace. Je to všechno na nás, jak s tím darem a tvárným materiálem budeme pracovat, abychom z toho tvorečka*

vychovali správného člověka. Rodičovství je tím pádem i zodpovědnost. Ale je to i radost, kupa úsměvných a hezkých zážitků.“

Petra a Štěpánka zodpovědnost přímo nezmiňovaly, ale z rozhovorů je zřetelné, že to také tak vnímají. Štěpánka o rodičovství hovoří jako poslání „*Pro mne je to poslání. Máme geneticky dáno mít děti. Můžeš přijít o práci, o partnera, ale děti máš a to je dobře. Je to podstata života. Důvod proč jsme na světě.“*

Všichni informanti se nezávisle na sobě shodli, že to že se z nich stali rodiče, je velmi ovlivnilo. Najednou už tu nebyli sami za sebe, ale měli zodpovědnost i za malé dítě, o které byl potřeba se postarat a zaopatřit ho. Kristýna říká, že už nemá tolik volného času jako dřív. Momentálně vnímá svou pozici jako složitější. „*Přišla jsem o svůj volný čas. Nemůžu si už dovolit vše, co bych chtěla. Jít do kina, kdy mě napadne, koupit si něco na sebe. Vždy se musím otáčet na rodinu. Je složitější vyjít si sami s manželem někam ven. Buď hlídá děti on, nebo já.“*

Radka nejraději vzpomíná na dobu, kdy byly děti malé. „*Rodičovství je pro mne velký zázrak. Jako holka jsem děti nechtěla. Pak se to zlomilo a měla bych klidně tři, nebo i čtyři. Je hezké pozorovat dítě, jak se směje, opakuje grimasy, učí se mluvit, jíst, chodit.“*

Tři ze sedmi informantů začali aktivně řešit své bydlení. „*Přehodnotil jsem životní podmínky. Bydleli jsme v pronajatém malém bytě. Po narození prvního dítěte jsem to začal řešit. Přemýšlel jsem, kam dáme postýlku a jak se tam vejdem. Dále jsem musel slevit ze svých požitků. Z časových důvodů jsem omezil koníčky. Chtěl jsem manželce co nejvíc pomáhat, být jí k dispozici. Hlavně ze začátku to bylo složité. Ale se vším jsem jí pomáhal, koupal jsem, přebaloval, vozil kočárek. Za nás se ještě praly plíny, tak to jsem taky dělal.“* přiznává Václav. Aktivně řešil bydlení i Roman „*Bylo potřeba přestat bydlet s rodiči, i když to bylo pohodlné. Pořídili jsme si nové bydlení. Zatím bydlíme v bytě, ale chceme si pořídit menší dům se zahradou.“* Stejně to vnímá i Kristýna „*Začali jsme s manželem řešit bydlení. Koupili jsme dům. Zatím tam ještě nebydlíme, ale snažíme se ho co nejdříve zrekonstruovat. Do této doby jsme bydleli s mými rodiči v domku a nikterak jsme bydlení neřešili. Sice je dost velký, ale se dvěma dětmi už je to trochu problém.“*

Informanti jednoznačně souhlasí s tím, že je rodičovství obohacuje, naplňuje je láskou, nutí je vydat ze sebe to nejlepší. Václava motivuje k akci. „*Stále se musím něčemu učit, abych nezaostával. Snažím se jít příkladem. Snažím se být spravedlivý a upřímný. Myslím si, že děti to vidí a předávají to ve svém životě dál.“*

Štěpánka je přímo pyšná nato, že děti má. „*Jsem ráda, že děti mám a jsem na to pyšná. Jako dítě jsem milovala vyprávění příběhů ze života. Mám pocit, že se tím víc rodič odhaluje dítěti. Moje děti také mají rádi příběhy ze života, určitě víc než čtení pohádek. Nejvíc jsem milovala, když jsme si s dcerou napustily vanu a spolu ve vaně jsme si zpívaly „Náchodský zámeček“. To byly naše chvílky, kdy jsme si říkaly osobní věci. To bylo naše „Za trnkovým keřem“, niterní záležitosti. Mám ráda tento citát: „Nejhezčí šperk na mém krku jsou ruce mých dětí.“ – to mě přesně vystihuje.“ Ze slov Štěpánky je přímo cítit láska, se kterou děti vychovává.*

Radka říká, že má radost z každého dítěte, i když to není vždy jednoduché. „*Na dítě jsme se moc těšili. Chtěli jsme holčičku a měli jsme ji. Těhotenství nebylo úplně jednoduché. Dva měsíce jsem ležela v nemocnici, měla jsem rizikové těhotenství. O to víc jsem si vychutnávala okamžiky po narození dcery. Byl to sice pěkný záprah, ale po šestinedělí se to zklidnilo, našly jsme s dcerou společné tempo a pak to bylo moc hezké. S narozením syna to bylo trochu horší, protože už nás bylo doma víc. Ale zase už mi dcera trochu pomáhala – tak jak dítě pomáhá. Byla to trochu jiná dimenze. S každým dítětem to bylo jiné.“*

Zdena rodičovství obohacuje o nové zkušenosti a zážitky. „*Nemám ambice studovat, cestovat, to dle mě je také obohacující a hodně. Ale rodičovství je pro mě důležitější a i záživnější. Vždyť studuji a cestuji s dětmi životem a to je pro mě obohacující.“*

Ani jeden z informantů nemá pocit, že by ho rodičovství nějak ochuzovalo, že by díky své roli rodiče o něco přišel. Spíše mají pocit, že se díky dětem hodně naučí.

Ženy berou rodičovství velmi emočně, takže se shodly, že myslí víc na své děti než na sebe, chtějí vychovat slušné lidi a bojí se, aby se dětem nic nestalo. Spíše to vnímají jako odvrácenou stranu rodičovství. Petra říká, že rodičovství není ochuzující. „*Jen již člověk není tak volný jako dřív. Má více starostí a obav o své dítě, aby bylo zdravé a zároveň, aby z něho člověk vychoval slušného a úspěšného člověka, který bude v životě jednou stát pevně na svých nohou a nesáhne po drogách nebo se nedá na šikmou plochu.“* Štěpánka to vnímá velmi podobně „*... člověk víc myslí na děti než na sebe. Je to radost, ale i odříkání a velká tolerance. Bezdětní lidé toto nemají, necítí to tak.“*

Zdena nemá pocit, že by jí rodičovství ochuzovalo, ale protože je rozvedená a bydlí s dětmi sama, tak to spíše vnímá jako vyčerpávající. „*... když jsme se odstěhovali po rozvodu s klukama do domečku, řekli mi, že jsem teď máma-táta. Máme s klukama*

hezký až kamarádský vztah, takže mi i říkají, že jsem babo-chlap. Na jednu stranu je to hezký, jsem pro ně prostě ten správný a jediný rodič, který je tu pro ně a pomůže úplně se vším. Na druhou stranu je toto někdy pro mě ochuzující. Ale spíš bych volila slovo vyčerpávající, starat se sama o všechny a všechno.

Radka říká o rodičovství „Nedá se říci, že je ochuzující. Všechno je trochu složitější. Když máte malé děti, tak se denní režim řídí podle nich. Aspoň než se to trochu zaběhne a dítě povyroste. Řekla bych, že dneska je to lepší, než to bývalo před dvaceti lety. S dětmi se dá cestovat. Všude vidím, jak dětem vycházejí vstříc.“

Muži si také nemyslí, že by je rodičovství něčím ochuzovalo, ale vnímají to spíše z pozice trávení volného času. Roman říká „Já jsem si zorganizoval čas podle priorit, které mám. Rodina, zdraví, což zahrnuje sport, výlety, stravu a práce, tam se musí, aby byly peníze. Podle toho se snažím řídit a docela se mi to daří. Proto nedokážu říci, že by mě rodičovství ochuzovalo.“ Ani Václav nemá pocit, že by byl díky svému rodičovství o něco ošizen „Jen se vyselektovali známí. Ty co neměli rodinu, machrovali, že nemají rodinu a můžou kdykoliv cokoliv a já na ně kašlu. Ale přijít o takové známé mi nevadilo.“

Čtyři informanti ze sedmi jsou spokojeni s počtem svých dětí a ve svém životě by neměnili nic. Jsou to dva muži a dvě ženy. Roman má jednu pětiletou dceru a další dítě s manželkou čekají. Myslí si, že tento počet je konečný. Jen neví, zda budou mít znovu holčičku či chlapečka. Václav má tři dcery a rozhodně říká „Udělal bych vše stejně. Mám tři dcery. Je jim dvacet tři, dvacet jedna a devatenáct let. O syna, kterého jsem měl s první manželkou, jsem tragicky přišel. Asi proto jsme se rozvedli. Nejstarší dcera je také z prvního manželství, ale žije se mnou a mojí druhou manželkou už osm let, od svých patnácti let. Jsem za to rád, mám pocit, že na ni mohu více působit, než když bydlela se svou matkou.“

Petra by se v životě rozhodla trochu jinak. Má jednoho chlapce. „Kdybych mohla mít v určitém věku ještě jedno dítě, tak bych určitě měla dvě děti.“ Kristýna má také jinou představu „Měla bych děti později. Třeba až v pětatřiceti letech. Nebo bych měla alespoň mezi nimi větší rozestup. Děti mám po dvou letech. Manžel si to tak přál a já jeho nátlaku ustoupila. Když byl syn malý, tak byl zlatíčko. Pak se narodila dcera a syn začal zlobit. Asi si chtěl hrát, ale pořád utíkal a byl jak časovaná bomba. Ted', když chodí do školky, tak už je to lepší. Ale stejně, když jsou spolu, tak je to pěkná divočina.“

Radka by měla ráda ještě jedno dítě, ale sama říká, že manželovi stačí děti dvě. Víc už by prý nezvládl.

3.3.3 ASPEKTY VÝCHOVY

Výchova je velmi důležitý prvek v životě dítěte. Dítě se učí porozumět rodičům, sourozencům, prarodičům, vzájemným vztahům v rodině. Učí se samo jíst, chodit, mluvit. Učí se rozpoznat nebezpečí a vyvarovat se ho. Probíhá socializace dítěte jak v rodině, tak následně ve školce, ve škole a v dalších kolektivech. V tom všem mu pomáhají dospělí lidé, většinou jeho rodiče. Výchova jako taková se zdá být jednoduchá. Ale až když ji každý sám zažije jako rodič, objeví, že najít správný styl výchovy není úplně snadné. Rodiče jsou lidské bytosti, to znamená, že nejsou neomylní. Je samozřejmé, že co člověk, to jiný názor a jiná výchova.

Dva informanti, Václav a Roman si myslí, že nejdůležitější je komunikace s dětmi. *„Je důležité dětem naslouchat, mluvit s nimi, opomenout je, poradit jim, nechat je pracovat samostatně. Dítě vidí zájem rodičů, má na koho se obrátit, rozvíjí se.“* Václav navíc zdůrazňuje důslednost a dostatek lásky. *„Jsem pro důslednost ve výchově a jakési kontrole, protože, kde není kontrola ze strany rodiče, tak si děti dělají, co chtějí. Je jasné, že se dětem nechce moc poslušat, co rodiče říkají, takže se snažit o nenásilnou komunikaci, aby to děti moc neunavilo. Myslím, že by děti měly vědět, že je má člověk rád. Když tam tento aspekt chybí, může to v případě konfliktu vyvrcholit hodně špatně.“*

Kristýna vede děti k samostatnosti a ráda by byla ve výchově spravedlivá, ale má pocit, že ne vždy to dokáže. Chtěla by být trpělivější a vyrovnanější. Má pocit, když by už bydleli sami s manželem a s dětmi, bylo by to lepší. Zatím svůj dům rekonstruují a nemůžou tam bydlet.

Tři dotazované se shodly na tom, že nejdůležitější je vztah rodičů k dítěti a vytvoření kladné vazby mezi dítětem a rodiči. Všechny tři si myslí, že nejdůležitější období je prakticky od narození dítěte. Štěpánka míní, že *„nejdůležitější jsou ty začátky, od malička, když je učíš chodit, mluvit, učíš je dávat si pozor, třeba když něco pálí. Do roka, do dvou let je to nejlepší období. Do té doby než poznají jiné lidi ve školce, ve škole. Tam na ně člověk nejvíce působí. Vědí pak, jak se mají chovat a co mají dělat. Podle mne je největší výchovou příklad.“* Děti vidí ve svých rodičích vzory a jít dětem příkladem je velmi důležité. Vzorem by měl být člověk ze své přirozenosti.

Abychom mohli vychovávat příkladem, sami musíme činit to, co chceme po dítěti. Rodič dává dětem do života příklad. Děti se nejvíc učí nápodobou.

Petra a Zdena považují za velmi důležitý krok v životě dítěte i zahájení základní školní docházky. Petru na to přímo upozorňovala její kamarádka. *„Vždy si vzpomenu na moji kamarádku, která mi říkala, že až mi půjde syn do školy, tak první třídu musíme brát velmi vážně a na tom jak ji zvládneme, tak se bude vyvíjet jeho další období ve škole. Musím říci, že první třídu jsme vzali velmi vážně a syn úspěšně zvládl celých devět let na základní škole se samými jedničkami. Asi to není jen výchovou, ale musíme vzít i v úvahu geny, které si neseme od svých rodičů. Nyní syn studuje druhý rokem na gymnáziu. Tím, že rodiče jsou pro něj určitý vzor a dávají mu zázemí pro jeho koníčky a záliby, tak má i jasno o své budoucnosti.“* Petra se zamýšlí i nad komunikací v rodině, kterou považuje také za důležitou a dává návod, jak lepší komunikace dosáhnout. *„Důležitá je i komunikace. Tím, že syn je částečně na ubytovně, už není tolik příležitostí na rozhovory u večeře. Když je potřeba více komunikovat, jdeme všichni na společnou večeři a snažíme se probrat, co nás trápí a případně naplánovat nějakou aktivitu.“*

„Myslím si, že každé dítě je jiné a nejde uplatňovat jedno pravidlo. Určitě je potřeba mít děti bezpodmínečně rád, řešit jen důležité věci – hlavně v klidu, a asi být důsledný ve výchově jako takové. Aby děti neměly v hlavě zmatek, že jednou mají svolení a podruhé to samé nesmí. Myslím, že je důležité se na výchově shodnout s partnerem.“ míní Radka.

S výchovu samozřejmě souvisí i vzdělání. Každý k němu má jiné předpoklady, jiný přístup a jiné vzory. Dva informanti Kristýna a Roman mají děti ještě malé, tak školu zatím neřeší. Ale i přesto jsou ve svých názorech zajedno s ostatními informanty, pro které je vzdělání důležité. Všechna sedm informantů, jak muži, tak ženy se shodli, že vzdělání je v životě rozhodně důležité, ale není nejdůležitější. Zdena říká *„Vzdělání je důležité pro budoucí povolání. Ale pro budoucí povolání není důležité jenom vzdělání. Hodně důležité pro budoucí povolání je štěstí a příležitost. To je dle mých životních zkušeností na úplně stejné úrovni, jako vzdělání. Je to o přístupu k životu o tom, jak si člověk věří a je ochoten pro sebe něco udělat. Důležité je, aby je jejich povolání naplňovalo, bavilo a užívalo.“* Petra si myslí, že člověk, který chce držet krok s pokrokem a společností, se musí vzdělávat celoživotně.

Štěpánka je zastánce vzdělání a zdravého selského rozumu. *„... vzdělání lidé mají větší přehled o životě, o světě, umí si více poradit se životem. Mají větší uplatnění v životě.“*

Nejvíc si myslím, je důležité spojit vzdělání se selským rozumem. Vzdělání nezaručí použitelnost v praktickém životě.“ Václav je stejného názoru „Určitě je důležité mít všeobecný přehled. Jinak je jedno, co člověk dělá. Někdo třeba není studijní typ, ale inteligenci je na výši. Když je třeba šikovný řemeslník, tak je to pro mne stejné, jako když je dobrý inženýr. Důležité jsou kvality člověka.“ Radka souhlasí se Štěpánkou a Václavem „Vzdělání příkládám velký význam. Ale rozhodně bych neplatila za soukromou školu, jen proto, aby dítě mělo vzdělání. Když má dítě dobré známky, má jít na gymnázium a pak na vysokou školu. Určitě bude mít větší rozhled než dítě ze základní školy. Na druhou stranu, když mu škola nejde, je lepší jít třeba na učební obor. Není to hanba, každý jsme jiný.“

Protože výchova se skládá z maličkostí, které do sebe mají adekvátně zapadat, ptala jsem se informantů jen na jednu věc, která je pro ně z hlediska výchovy nejdůležitější. Tady se informanti neshodli ani jednou. Je vidět, že každý člověk má na výchovu jiný názor. Proto uvádím odpovědi všech sedmi informantů.

Zdena učí děti vážit si života. Kristýna vede děti k samostatnosti. Pro Petru je důležitá fungující rodina, která by měla být synovi životním vzorem. Štěpánka si myslí, že je potřeba vše vydržet. Radka radí nerozčilovat se. Václav klade důraz na úctu k rodičům. Roman je rozhodně pro komunikaci.

3.3.4 VOLNÝ ČAS A BUDOUCNOST DĚTÍ

Rodinný život nejsou jen povinnosti, ale i volný čas. Trávení volného času v rodinách je různé. Někdo preferuje sport, společné procházky, jiný kulturu, další společenské hry nebo jen koukání na televizi. Na základě vzorů z rodinného života si pak dítě vybírá, jak bude volný čas trávit, až bude dospělý. Někdo zachová tradici, jiný už dopředu ví, že se chce chovat jinak než jeho rodiče. Trávení volného času může být závislé na finanční situaci rodiny. Návštěva ZOO, kina, divadel a různých sportovišť nebo rodinná dovolená je dnes celkem nákladná záležitost.

Informanti shodně vypovídali, že tráví většinou svůj volný čas s rodinou. Zdena ráda chodí na procházky „*To si povídáme, cestou se v zimě koulujeme a kloužeme, v létě po sobě házíme bodláky a šišky, schováváme se v lese za stromy, přepadáváme se.*“ a dále dodává „*V létě jezdíme na dovolenou do Chorvatska, kde si to vždy suprově užijeme. Každé léto navštěvujeme známé na Šumavě. Mají bio farmu, kde je spousta zvířat, a tím pádem*

i spousta práce. Kluci se vždy rádi zapojí. Je tam trošku jiný svět. “ Po večerech hraje stolní hry. Většinou jen s mladším synem, starší nerad prohrává.

Kristýna si pochvaluje hlavně letní dovolenou, kdy je s dětma, ale zároveň si od nich i částečně odpočine „*Dovolenou trávíme ve velkém kolektivu. Je nás asi dvacet, máme společnou chatu a jezdíme na kolech. Někdy v Jižních Čechách, jindy na Moravě. Děti jsou na velkou společnost zvyklé a nemají s tím žádný problém.*“

Václav se rozprávěl o trávení volného času „*Pro nás bylo samozřejmostí trávit volný čas s dětmi. Přál jsem si, aby měly všeobecné znalosti a zkušenosti. Jezdili jsme na zimní a letní dovolené, hodně jsme sportovali, chodili do divadel a do kin, na koncerty. Pořádali jsme jednodenní výlety na hrady, zámky, do ZOO. Když děti trochu povyrostli, brali jsme je do muzeí a na různé výstavy.*“ Radka má na trávení volného času stejný názor jako Václav „*Momentálně už je to jiné. Dcera s námi někdy jede třeba do divadla, na koncert, nebo na výstavu. Ale už nám to moc nevychází. Když byly děti malé, jezdili jsme s nimi na výlety do ZOO, k babičkám. Naučili jsme děti základním sportům - plavat, jezdit na kole, bruslit a lyžovat. Naučili jsme děti základním sportům - plavat, jezdit na kole, bruslit a lyžovat. V zimě jsme jezdili na hory lyžovat, v létě pak k moři nebo zase v Čechách na hory, kde jsme chodili. Když je dítě menší, jde mu chození lépe. To je zajímavé. Četla jsem někde, že čím starší dítě, tím ujde míň kilometrů.*“

Štěpánka ráda vzpomíná na dobu, kdy byl děti malé „*Když byly děti malé, tak jsme jezdili každý rok v zimě na hory, v létě buď k moři, nebo alespoň na výlety v České republice. S přibývajícím věkem jsem šťastná, že jsme s dětmi stále a hodně spolu. Před Vánoce jsme společně pekli a zdobili perníčky. Když to vyjde, chodíme na společné procházky s našimi psy.*“

Kde jsou děti větší, přizpůsobují rodiče svůj volný čas aktivitám, které si děti sami vybrali.

Petra konstatuje, že volný čas je podřízen synovi, který hraje závodně hokej. „*V současné době je velmi složité vytvořit program pro celou rodinu společně a vše se v naší rodině točí okolo hokeje. Celá rodina se přizpůsobuje tomuto sportu jak časově, tak finančně. Momentálně cestujeme po hokejových stadionech, kam chodíme synovi fandit a podpořit ho v jeho zálibě.*“

Zdena ráda zařizuje program pro své dva syny, dle jejich výběru „*Zima je taková pohodová a trávená spíš doma, což mě moc nebaví. Ale s příchodem jara jsou víkendy víc akční. Starší syn má rád americký auta, takže jezdíme okukovat plechový krasavce*

na jejich srazy. Vůni benzínu a motory máme rádi všichni, takže každoročně jezdíme i do Poděbrad na otvírání motorkářské sezony, kde se sjede tisíce motorek a je opravdu na co koukat. Já mám ráda letadla, jejich zvuk, elegantnost a přitom velikost. Jednou za dva roky je Den otevřených dveří na letišti v Čáslavi, tak jezdíme tam. Mladší syn hraje rád počítačové hry a tak letos zavádíme nový zvyk a začínáme jezdit na akci, co si vybral on. Má to být přehlídka, ukázky a vše okolo PC a her. Se starším synem chodíme na koncerty našich oblíbených metalových skupin.“

Nesmíme zapomínat na to, každý člověk potřebuje společnost a společné trávení volného času, ale také potřebuje větší či menší míru soukromí a možnosti trávit volný čas svým způsobem. Důležitý je i odpočinek, na který se často zapomíná. Aktivní trávení volného času, ač společné, může být také vyčerpávající.

V otázce budoucnosti dětí si dvě ženy přáli, aby děti věděly, že mají skvělého rodiče a hezky o nich mluvily. Štěpánka by ráda předala dětem *„Všechno, co jsem já dostala od svých rodičů, prarodičů. Nemluví o penězích. Dali mi nejkrásnější dětství a pocit sounáležitosti rodiny. Největší cíl je, aby o mně děti mluvily tak hezky jako já o svých rodičích a prarodičích.“* Petra by chtěla, aby měl syn *„Sebejistotu, aby se nebál v životě prosadit a zároveň, aby věděl, že rodina pro něj znamená bezpečí a pomocnou ruku v jeho životě.“*

„Přála bych si, aby z nich vyrostli samostatní lidé, kteří budou v životě dělat to, co je baví a budou spokojeni. Pak budu spokojená i já.“ říká Radka. Muži byli v rozhovoru o budoucnosti dětí víc praktičtí. Václav, na otázku, co by rád předal dětem do života, odpověděl *„Slušnost, úctu, samostatnost, umění postarat se sám o sebe a v případě potřeby i o ostatní.“* Roman to řekl také zkráceně *„Jen to dobré – pracovitost, pečlivost, přátelskost.“*

3.4 VYHODNOCENÍ A DISKUZE

Práce je vzájemně propojena, tematika se nedá striktně rozdělit do kategorií, takže jednotlivé kategorie se vzájemně prolínají. Závěry z uskutečněného výzkumu nejsou zobecnitelné na celou populaci rodičů, jsou vyvozené z odpovědí oslovených rodičů.

Z provedeného výzkumu pozorujeme závěry, které nám poskytují celou řadu informací. Částečně jsme odpověděli na otázky, které jsme chtěli zkoumat. Samozřejmě by bylo potřeba mít mnohem více času na provedení kvalitativního výzkumu. Bylo by potřeba

oslovit mnohem více informantů, i jiných lokalit a jiného vzdělání, abychom mohli výsledky výzkumu prezentovat jako zobecnitelné na celou populaci rodičů. Jaká zjištění a doporučení nám vyplynula z uskutečněného výzkumu? K výsledkům výzkumu se ještě vrátíme v krátkém shrnutí.

Význam rodiny je jistě každému znám. Je to instituce, která stabilizuje celou společnost. Je zřejmé, že i v samotné rodině probíhají změny. Jedná se o rozvolněné vztahy, nesezdaná soužití, míru rozvodovosti. To vše může rodinu oslabovat. Rodina, ať jakákoliv, nesmí ve svých funkcích polevovat. Rodina dává informantům pocit sounáležitosti, pospolitosti a soudržnosti. Rodina sama si určuje, co je pro ni nejdůležitější. Musí náležitě pečovat o děti, vychovávat je správným směrem. Dotazovaní rodiče si odpovědnost za výchovu svých dětí plně uvědomují.

V praktické části byly nalezeny odpovědi na to, jak rodiče v dnešní společnosti vnímají rodičovství. Co to pro ně znamená, jak tomu sami rozumí, na co kladou největší důraz při výchově svých dětí a co by jim chtěli jako rodiče předat do budoucnosti.

Z rozhovorů vyplynulo, že rodina je pro všechny mé informanty v hodnotovém žebříčku na prvním místě. Někdo preferuje jen nukleární rodinu, která je tvořena otcem, matkou a dítětem, ale vzápětí přibírá do rodiny své rodiče a rodiče partnera. Někteří informanti mají za to, že rodinu tvoří otec, matka, dítě, rodiče obou partnerů, sourozenci a další příbuzní jako tetičky, strýcové, sestřenice, bratřenci. S takovou rozvětvenou rodinou oslavují hromadně narozeniny, svátky, Vánoce, Velikonoce a podporují veškeré dění, při kterém si mohou být nablízku.

Výzkum odhalil, že většinou až narození dítěte přimělo informanty k řešení problému s bydlením. Do doby než se narodilo první dítě, většina bydlení nepřikládala žádný velký význam.

Informanti si uvědomují, že rodičovství je velká odpovědnost za malé bezbranné děti. O děti, o které se musí nejprve starat a které musí správně vychovat. Ale všichni přiznali, že to není jen starost, ale je to i radost a hezké společně prožité chvíle. Každý z informantů řekl, že je pro něj rodičovství hlavně obohacující záležitost. V případě narození dítěte, museli slevit z času věnovaného jen sobě, ale žádný z informantů to nevnímá jako něco neakceptovatelného. Vzhledem k tomu, že mají více dětí, je zřejmé, že narození dítěte nemělo žádný trvalý negativní dopad na žádnou rodinu. Ve většině případů by informanti neměnili na svých životech nic. Počet dětí se jim zdá přijatelný.

Včasná rodinná výchova je nezbytná pro správný vývoj dítěte. Z daných odpovědí se dá vyčíst, že dotazovaní informanti, berou děti více jako partnery. Je kladen velký důraz na komunikaci v rodině. Mluví se o naslouchání dětem, o vedení dětí k samostatnosti. Zdůrazňuje se vzdělání, ale ne již tlak na dobré známky za každou cenu. Informanti jsou více přístupní tomu, aby dítě si mohlo vybrat obor nebo školu, která ho bude bavit a naplňovat. Pro rodiče není až tak důležité, jestli děti budou studovat vysokou školu nebo půjdou na učební obor. Myslí si, že je potřeba mít vzdělání, ale i štěstí, selský rozum a přirozenou inteligenci.

Trávení volného času s rodinou je důležité pro všechny oslovené. Nejčastěji informanti tráví volný čas rodinnými výlety, sportováním, návštěvou kin a divadel. Kdo má rodinný dům, tak relaxuje na zahradě. Rodiče větších dětí plánují aktivity podle zájmů svých dětí. I v tomto se dá vysledovat, že rodiče berou děti více jako partnera, jak jsem se zmínila v textu výše. Všichni oslovení rodiče si uvědomují a věří tomu, že čas, který stráví s dětmi, čas, který jim věnují s láskou a péčí, je nejlépe strávený čas.

Každý z oslovených informantů se snaží dle svého nejlepšího přesvědčení připravit dítě nebo děti do života. Přejí si, aby z jejich dětí vyrostli lidé pečliví, přátelští, pracovití a slušní. Všichni se shodli na tom, že chtějí vychovat člověka, který bude samostatný a bude schopen se postarat sám o sebe, o svou rodinu a v případě potřeby bude pomáhat i druhým.

ZÁVĚR

Rodina je základní instituce v každé společnosti. Poskytuje lidem zázemí, oporu, zajišťuje pokračování lidského rodu. Vývoj a změna společnosti mají vliv na podobu a fungování rodiny.

V této bakalářské práci bylo objasněno, jak rodiče své rodičovství prožívají, co jim dává a jak se nad rodičovstvím sami zamýšlí. Zda mají postoje k výchově dětí stejné či odlišné než generace jejich rodičů, co si myslí, že je pro děti přínosem a co je naopak pro děti negací.

V teoretické části byla popsána rodina a její funkce, různé role v rodině. Byl blíže vysvětlen pojem rodičovství.

V praktické části byl proveden výzkum. Cílem výzkumu bylo zjistit, co pro rodiče dětí v dnešní společnosti znamená pojem rodičovství, jak ho sami chápou a čemu dávají největší důraz při výchově svých dětí.

Byl zvolen kvalitativní výzkum. Výsledky z tohoto výzkumu nejsou zobecnitelné pro celou populaci rodičů, protože vzorek informantů je příliš malý. Mají ale vypovídající hodnotu, která se týká oslovených rodičů. Jde do hloubky problému.

Rozhovor mi poskytlo celkem sedm informantů. Bylo mezi nimi pět žen a dva muži. Každý z informantů žije v jiném rodinném prostředí, má jiný počet dětí a jejich děti jsou různého věku, některé jsou velmi malé, jiné jsou již téměř nebo úplně dospělé.

Odpovědi všech informantů potvrdily, že je pro ně rodina na prvním místě v životě. Rodičovství berou jako důležitou součást života a bez dětí si život neumí představit. Po narození dítěte přizpůsobilo svůj životní styl dítěti všech sedm oslovených informantů.

Všichni zúčastnění si přejí, aby jejich děti byly samostatné a úspěšné v dospělém životě. Každý z oslovených má toto přání, ale každý z nich vede děti trošku odlišnou cestou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CESARI LUSSO, Vittoria. *Prarodiče, rodiče a vnoučata: o emočních, vztahových a komunikačních úskalích*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 111 s. ISBN 978-80-262-0003-1.

HINES, Gill a Alison BAVERSTOCK. *Nebojte se vychovávat: každodenní průvodce světem dospívajících*. Vyd. 1. V Praze: Ikar, 2007, 287 s. ISBN 978-80-249-0933-2.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009, 61 s. ISBN 978-80-7248-530-7.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální aspekty výchovy*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, 165 s. ISBN 8070418419.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 5. Praha: Portál, 2008, 108 s. ISBN 978-80-7367-504-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-80-7367-325-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 1992, 223 s. Psychologická literatura. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994, 98 s. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?: o výchovných odměnách a trestech*. 4. vyd. Praha: Portál, 1997, 109 s. ISBN 80-7178-138 -x.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 182 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0870-1.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Vyd. 2. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1989. ISBN 08-056-89.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Jak a proč nás trápí děti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, 187 s. ISBN 80-7169-587-4.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Radosti a strasti prarodičů, aneb Když máme vnoučata*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, 141 s. ISBN 807169455x.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 128 s. ISBN 80-247-0332-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 144 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 3. ISBN 80-858-5024-9.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Vyd. 1. Brno: Blok, 1990, 184 s. ISBN 8070290188.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 1999, 251 p. ISBN 80-858-5075-3.

ORVIN, George H. *Dospívání: kniha pro rodiče: adolescenti, rodiny a rodiče, normálnost a adolescence, riskantní chování adolescentů, přechod do dospělosti*. 1. vyd. Překlad Jan Roubal. Praha: Grada, 2001, 180 s. Pro rodiče. ISBN 8024701243.

PELIKÁN, Jiří. *Výchova pro život*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 2004, 123 s. Pedagogika (ISV). ISBN 80-858-6623-4.

PREKOP, Jirina. *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2001, 83 s. ISBN 80-247-9063-7.

PREKOP, Jirina. *Prvorozené dítě: o sourozenecké pozici: role rodičů, příklady z klinické praxe, doporučení pro výchovu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 125 s. Pro rodiče, sv. 3. ISBN 80-247-9004-1.

ŘÍČAN, Pavel. *S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 174 s. ISBN 978-80-262-0343-8.

SEKERA, Ondřej. *Rodina v nečase*. Vyd. 1. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7368-877-6.

STRAUSS, Anselm L a Juliet M CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Ježek. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999, vi, 196 s. SCAN, sv. 2. ISBN 808583460x.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

WEDLICHOVÁ, Iva. *Sebepojetí dospívajících a způsob výchovy v rodině*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2008, 234, 2, [10] s. ISBN 978-80-7414-096-9.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Mít či nemít děti

Tabulka č. 2: Kolik dětí by měla rodina mít?

Tabulka č. 3: Identifikace informantů

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P1: Rozhovor Zdena

PŘÍLOHA P2: Rozhovor Kristýna

PŘÍLOHA P3: Rozhovor Petra

PŘÍLOHA P4: Rozhovor Štěpánka

PŘÍLOHA P5: Rozhovor Radka

PŘÍLOHA P6: Rozhovor Václav

PŘÍLOHA P7: Rozhovor Roman

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR ZDENA

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina pro mě znamená hodně, ke svému životu ji potřebuji. Dává mi přátelství, poznání, radost, lidské teplo, soudržnost. Nejbližší a nejdůležitější rodina jsou moje děti a rodiče, ty jsou prostě na samém vrcholu pomyslného žebříčku. Ale pak mám moc ráda i svoji rozvětvenou rodinu, což jsou strejdové, tety, bratřenci a sestřenice s rodinami. Babičku ani dědu už bohužel nemám.

Mám ráda velkou rodinu, tou jsou pro mě i vzdálenější příbuzní, jako sestřenice a bratřenci mých rodičů, mých prarodičů. Jsem ráda, že se ještě mohu setkávat i s tetami a strýci mých rodičů, což jsou už staří lidé (přes 80 i 90 let). Ale právě k těm chovám úctu a ráda poslouchám jejich životní zážitky. Jeden z nejkrásnějších dní mého života byla oslava sedmdesátých narozenin mého táty, když pozval svoje sourozence s rodinami, tety a strejdy s rodinami. Bylo nás kolem šedesáti, krása.

Já si vzdálenější větve rodiny a propojení s mou osobou moc nepamatuju, i když jsem to slyšela už mockrát. Proto jsem ráda za to, že můj strýc udělal rodokmen rodiny mého táty a mámu jsme teď přemluvila k rodokmenu její rodiny. Jsem ráda, že se s hodně lidmi ze vzdálenější přízně stýkám.

Můj obývací pokoj a chodba jsou vyzdobeny z 90 % obrazy, které tvoří staré fotografie mých předků. Dědové a babičky se svými sourozenci, rodiči, pak se svými dětmi, mezi kterými jsou samozřejmě i mí rodiče. Mám i fotografie pradědů a prababiček..... Tak asi tak se projevuje, co pro mě znamená rodina, ráda se ji stále obklopuji.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Mám dva syny 14 a 17. Již od dětství, jako většina holčiček jsem si hrála s panenkami, že jsou to moje děti a být matkou jsem chtěla. Podle stáří dítěte pro mě každá etapa znamenala v rodičovství asi něco jiného. Nemůžu najít slova, která by vyjadřovala nejlépe, co pro mě rodičovství znamená.....

Rodičovství je obohacující, možná to je to slovo. S dětmi jsou starosti. V porodnici nedostaneme návod k použití, ani možnost reklamace. Je to všechno na nás, jak s tím darem a tvárným materiálem budeme pracovat, abychom z toho tvorečka vychovali

správného člověka. Rodičovství je tím pádem i zodpovědnost. Ale je to i radost, kupa úsměvných a hezkých zážitků.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stala rodičem?

Změnilo se to, že už jsem musela myslet i na děti a ne jen sama na sebe. Myslet na to, aby měli co jíst, aby si mohli hrát, měli co na sebe, aby se jim nic nestalo..... Změnilo se prostě všechno a způsobem přímo překotným. Říká se to při svatbě, ale mně víc při narození dětí napadají slova už ne já, ale my.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Rodičovství je obohacující ve všem. Obohacuje mě o nové zkušenosti, zážitky.... Nemám ambice studovat, cestovat to dle mě je také obohacující a hodně. Ale rodičovství je pro mě důležitější a i záživnější. Vždyť studuji a cestuji s dětmi životem a to je pro mě obohacující.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?

Pro rodičovství jsem se rozhodla a nikdy jsem toho nelitovala. Necítím, že by pro mě bylo ochuzující.

Samozřejmě jsou a byly chvíle, kdy si ráda od dětí odpočinu. Někomu je půjčím na prázdniny, nechám přespat u kamaráda, půjčím babičkám. Ale nikdy ani u jedné babičky moc prázdnin netrávili. Týden u mé tchýně a k mým rodičům taky tak na celkem asi 10 dní o letních prázdninách. Když babičky a vnoučata projeví zájem, nebráním jim. Ale zase jsem neměla nikdy tendenci se jich za každou cenu zbavit. A oni jsou rádi doma, což je pro mě i známka toho, že je jim doma dobře a to je důležité.

Táta o trávení volna s klukama moc častý zájem nemá (nemáme styk určený soudem), ale když už, bez problémů z mé strany s ním odjedou. Tady už je problém spíš u kluků. Táta je zklamal po rozvodu upřednostňováním jeho nové přítelkyně a její dcery a ani před rozvodem, ač jsou to kluci, neměl s nimi moc vřelý vztah. Nedělal s nimi takové ty klukoviny, lumpárny a hry. Takže teď když už k němu dle jejich slov „musí“, je to jen od pátku do soboty. O víc kluci nestojí.

Ochuzovala mě taková bezradnost, když byly děti malé a onemocněly. Miminko neumí říct, že mu není dobře a něco na něho leze. Takže nemoc se projeví až opravdu propuknutím horeček, rýmy, kašle. Trápilo mě, že to pohodový mimčo něco trápí, ono furt řve a neumí

mi říct co a i když je přebalené, nakrmené, vyspalé,... furt řve. Tak tohle ochuzovalo mé nervy, prostě co s ním?

Starší syn měl už tak od asi 3 let do asi 13cti dost výkyvy nálad. Dokázal se z ničeho nic kvůli maličkosti rozčítit tak, že kopal do věcí, vztekal se. Tak to mě taky ochuzovalo. Ale asi to měl i z nás, možná trochu dědičné po dědečkovi. Po rozvodu se to začalo zlepšovat, až to vymizelo úplně. Určitě je to jeho vývojem, ale věřím, že i tím, že je doma už větší pohoda a i já jsem vyrovnanější a klidnější.

Pro rodičovství jsme se samozřejmě rozhodli dobrovolně společně s otcem dětí oba. Ale když se ohlížím zpět, v jejich výchově a starosti o ně víc vidím sebe. Jak už jsem řekla. Mám dva syny, ale už od malička přišli se starostmi i radostmi spíš za mnou než za chlapem rodiny. Ano měli s ním hezké chvíle, postavil jim na zahradě domeček, autička, lanovku, jezdili jsme z mé iniciativy na výlety, ale když na to měl náladu on. Aktivně se věnoval atletice a sportu vůbec. Hodně jezdil trénovat na kole. Kluky sebou nebral, brzdili by ho. Když šel trénovat na atletický stadion, kluky si sebou někdy bral, ale ON trénoval a kluci si tam hráli s míčem, na pískovém doskočišti s bábovičkami. Proto ani nemají vztah ke sportu, já nespportuju a táta sportovec je k tomu nikdy nevedl. Stále pro něho byli na to malý, říkával.

Takže když jsme se odstěhovali po rozvodu s klukama do domečku, řekli mi, že jsem teď máma-táta. Máme s klukama hezký až kamarádský vztah, takže mi i říkají, že jsem babochlap. Na jednu stranu je to hezký, jsem pro ně prostě ten správný a jediný rodič, který je tu pro ně a pomůže úplně se vším. Na druhou stranu je toto někdy pro mě ochuzující. Ale spíš bych volila slovo vyčerpávající, starat se sama o všechny a všechno.

6. Když byste mohla, udělala byste něco jinak? Měla byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Děti jsem měla v tom nejlepším věku. S tím bych nic dělat nechtěla. Bylo mi 23 a 25, když se mi děti narodily. Byla jsem mladá, plná síly a dobře zvládala probdělé noci, nemoci, hry. Ale i když děti rostly a přicházela puberta, byla jsem mladá a plná síly to zvládnout. Samozřejmě to nebylo pokaždé zvládnutí lehké, ale přežila jsem to bez újmy já i oni. No a teď, když už puberta pomalu ustupuje a z nich se stávají parťáci, ještě nejsem tak stará, abych je nepochopila a vyšla s nimi na pohodu.

Mám ráda velkou rodinu, takže jsem si dřív plánovala, že budu mít dvakrát po dvou dětech. To znamená dvě pár let po sobě a až bych zase nabrala sílu, tak asi tak po šesti až osmi letech další dvě. Aby si spolu hráli a měli kamaráda. V dospělosti se věkový rozdíl vyrovná a měli by pak oni větší možnost pomoci a přátelství, kdyby měl každý tři sourozence. Jedináčka jsem v žádném případě nechtěla. Kdyby už nešlo mít druhé dítě, nebo kdybych vůbec nemohla mít děti, určitě bych si alespoň dvě adoptovala. Mám „jen „ dvě děti z toho důvodu, že když nejmladšímu bylo kolem pěti let, manželství se začalo hroutit, až došlo k rozvodu. Nelituju ničeho. Jsem ráda, že mám dvě děti. Teď ve svých čtyřiceti, a když už jsou kluci velký, bych dítě nechtěla!

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Nejdůležitější je dle mého výchova jako taková. Je to opět řízené věkem dítěte. Když je batole, důležité je, aby se naučilo „paci, paci, pápá, jak je veliký..... “ Pro dobrý vývoj člověka je důležité, aby umělo lézt, chodit, chytat věci. S přibývajícimi měsíci života i přestat nosit plíny, umět chodit na WC, umýt si pak ruce, dodržovat hygienu vůbec. Umět se obléknout a taky umět smrkat, hrát si, půjčovat hračky kamarádům, zdravit, uklízet si po sobě....., bez těchto „drobných“ aspektů ve výchově to nejde.

Pak je samozřejmě důležité dlouhé období v životě dítěte a tou je škola, takže vzdělání. To je hodně důležité, protože tam už se začíná rýsovat, jakým směrem by se asi mohl další život vyvíjet. Pro mě jako rodiče je důležitý aspekt ve vzdělání dítě podporovat. Ale dle jeho schopností. Nedřít ho na výuce několika jazyků, když vidím, že má problémy s češtinou. Však když ho chytne cestování, nebo bude chtít v nějaké cizí zemi žít, naučí se.

Čas, kdy se rodiče a dítě věnují vzdělání je dlouhý, nejméně 12 let. Dítě v té době dospěje, takže se ruku v ruce se vzděláním, musí věnovat ve výchově i čas na ostatní aspekty, než jen vzdělání.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

Vzdělání je důležité pro budoucí povolání. Ale pro budoucí povolání není důležité jenom vzdělání. Hodně důležité pro budoucí povolání je štěstí a příležitost. To je dle mých životních zkušeností na úplně stejné úrovni, jako vzdělání. Mnozí si řeknou, že ale tyto dvě věci na rozdíl od vzdělání ovlivnit nejde. Jde! Je to o přístupu k životu o tom, jak si člověk věří a je ochoten pro sebe něco udělat.

Samozřejmě, že děti vedu k tomu, aby měly vzdělání. U mých synů to asi skončí maturitou, ale to vůbec nevadí, vysoká škola není vůbec důležitá. Důležité je, aby je jejich povolání naplňovalo, bavilo a uživilo.

Pár příkladů z mého života. Moje sestřenice se dobře učila, maturitu udělala na samé jedničky, na vysokou školu neměla ambice, chtěla se vdát a mít rodinu. To se jí splnilo. Vdala se a odstěhovala do zapadákov na vysočině, postupně porodila 4 děti a teď je ráda, že tam sehnala práci prodavačky v Coopu. K čemu ji bylo úžasný vzdělání?

Můj spolužák ze základní školy sotva proleжал, pak si udělal učňák pro ty nejhorší studenty, je mi blbý říkat pro blbý. Dokonce byl i zavřený za krádeže. Pak dostal rozum, druhou šanci, má rodinu a hlavně má povolání, které ho hodně baví, naplňuje a uživí hodně dobře. Realizuje zahrady.

Já. Z maturity mám ještě teď odřené uši. Měla jsem dvě čtyřky a dvě trojky, nejsem na to hrdá. Ale. Pocházím z vysočiny, kde je velká nezaměstnanost, život mi poslal do cesty kluka ze Středních Čech a já se vdala ke Kolínu. Pár zaměstnání jsem tady vystřídala, ale mám ekonomku a skoro vždy jsem dělala účetní, což mě baví. Mé první zaměstnání tady byla účetní ve škole, takže jsem se naučila účetnictví příspěvkových organizací. Moje práce mě baví, naplňuje a i dobře uživí.

Moje spolužačka a kamarádka z ekonomky, která měla lepší vysvědčení než já, ale zůstala na vysočině a po mateřské si moc nevěřila, teď dělá uklízečku. Jediné co je na tom špatně, že se za to stydí. Ale jinak ji ta práce baví, má skvělý kolektiv a díky manželovi a hlavně skromnosti jim i peníze stačí.

Na druhou stranu slyším kolem sebe hodně příběhů, že si dítě udělá vysokou školu a nemůže sehnat odpovídající povolání k jeho vzdělání. Takže když je pracovitý, vezme za vděk jakýmkoliv povoláním, které ho uživí. Ale už ho nebaví a nenaplňuje ...

9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Vážit si života.

10. Jak trávíte volný čas?

Jako teď? Vzhledem ke stáří mých dětí už společně tolik volného času netrávíme. Ale někdy je i vytáhnu jen na odpolední procházku o víkendu. To si povídáme, cestou se v zimě

koulujeme a kloužeme, v létě po sobě házíme bodláky a šišky, schováváme se v lese za stromy, přepadáváme se. To mám jako matka ráda.

Občas hrajeme společenské hry, ale to hodně málo. Starší syn neumí prohrávat, tak nám to svým přístupem znepríjemňuje a my pak nemáme na hru chuť.

Starší syn je přes týden na internátě. Takže společné máme jen víkendy. V týdnu s mladším sledujeme v pondělí seriál Grimm, ten on má moc rád a baví ho mě poučovat a vysvětlovat situace. Občas si zahrajeme šachy nebo jinou hru.

Jelikož jsem rozvedená, tak ne všechny víkendy trávím s dětmi já. Ale tatínek moc často zájem o děti neprojevuje, a když máme my plán, tak ustoupí, klukům to nevadí. Naopak jsou raději se mnou. Zima je taková pohodová a trávená spíš doma, což mě moc nebaví. Ale s příchodem jara jsou víkendy víc akční. Starší syn má rád americký auta, takže jezdíme okukovat plechový krasavce na jejich srazy. To několikrát do roka. Vůni benzínu a motory máme rádi všichni, takže každoročně jezdíme i do Poděbrad na otvírání motorkářské sezony, kde se sjede tisíce motorek a je opravdu na co koukat. Máme rádi trucktriál, kde se mísí vůně z výfuků se zvuky motoru. Já mám ráda letadla, jejich zvuk, elegantnost a přitom velikost. Jednou za dva roky je Den otevřených dveří na letišti v Čáslavi, tak jezdíme tam. Mladší syn hraje rád počítačové hry a tak letos zavádíme nový zvyk a začínáme jezdit na akci, co si vybral on. Má to být přehlídka, ukázky a vše okolo PC a her. Se starším synem chodíme na koncerty našich oblíbených metalových skupin. Já jezdím každoročně na hudební festival Votvírák do Milovic a od loňského roku se mnou jezdí i starší syn. Mladší toto nemá tak rád a je zase rád, že je doma a má pohodičku a volný čas tráví dle svého s kamarády a s hrami.

Otec dětí se sice věnuje hodně aktivně atletice a sportu, ale kluky k tomu nikdy nevedl. Možná to je důvod, že o sport moc zájem nejeví a já je ani do sportu nenutím. Já osobně si jdu zabruslit nebo někam projet ve volném čase na kole, ráda chodím. Kluky bruslení nebaví ani letní ani zimní. Na kole se se mnou jede projet spíš starší, ten chodil na fotbal, ale ten ho nebavil a nešel mu. Jediný sport, který dělá aktivně, je skákání do řeči a házení stínu. Mladšího bavil squash a florbal, ale vše dělal jen nějaký rok. Squash byl kroužek u nás v místě bydliště, ale skončili tam a jinde jsme kroužek v Kolíně nenašli. Florbal by se našel, ale zase nechce v tom kolektivu.

Jelikož mám rodiče dál, jezdíme tam na víkend tak jednou za měsíc až dva. Tam trávíme volný čas společným povídáním s mými rodiči, dětmi prarodiči. Ale i učím kluky pomáhat. Takže věnujeme na jaře vždy jeden víkend řezání a rovnání dříví. Když je třeba, pomůžeme na zahradě apod. Taky tam trávíme volný čas návštěvami rodiny. Nevím, jestli to patří do výchovy, nebo do trávení volného času. Ale chci tím říct, že kluky vedu k tomu, aby udržovali rodinu a znali svoje příbuzné ať blízké, nebo vzdálenější. Takže trávíme u našich volný čas poznáváním a udržováním rodiny. Je to pro mě taky ve výchově důležité.

V létě jezdíme na dovolenou do Chorvatska, kde si to vždy suprově užijeme. Každé léto navštěvujeme známé na Šumavě. Mají bio farmu, kde je spousta zvířat, a tím pádem i spousta práce. Kluci se vždy rádi zapojí. Je tam trošku jiný svět.

11. Co byste chtěla dětem předat do života?

Chtěla bych jim předat to, aby byly přesvědčený, že jsem byla skvělý rodič. Tím pádem jsem z nich vychovala spokojené lidi a budoucí rodiče, kteří to budou umět předat dál svým dětem a tak budou vznikat a rozrůstat se nové skvělé generace.

PŘÍLOHA P 2: ROZHOVOR KRISTÝNA

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina je pro mne můj manžel a naše dvě děti. To je základ. Jinak širší rodina jsou moji rodiče, se kterými zatím bydlíme v domku, než si předěláme vlastní bydlení. Dále je to můj bratr s přítelkyní, babička, teta s manželem (to je sestra mojí mamky). Slavíme spolu všechny svátky, narozeniny, grilujeme spolu, navzájem si pomáháme. V naší vesnici pořádáme pro všechny děti Den dětí, pálíme Čarodějnice. Dětem jsme vyrobili skluzavku, lanovou dráhu. Udržujeme hřiště, kam chodí hrát tenis už odrostlejší děti.

Rodiče manžela se nijak nesnaží zapojit se do našich aktivit. Když mají děti svátek nebo narozeniny, tchýně přijede, přiveze dort, vyfotí se s nimi, aby měla fotky do alba a měla se čím chlubit. Víc jí nezajímá. Ale abych jí úplně nekřivdila. Je vyučená krejčová a šije dětem masky na karneval. To jí opravdu jde.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Rodičovství je obrovská změna v životě. Je to velká zodpovědnost. Nemám na starosti jen sama sebe, ale i děti, které jsou zatím opravdu velmi malé. Začali jsme s manželem řešit bydlení. Koupili jsme dům. Zatím tam ještě nebydlíme, ale snažíme se ho co nejdříve zrekonstruovat. Do této doby jsme bydleli s mými rodiči v domku a nikterak jsme bydlení neřešili. Sice je dost velký, ale se dvěma dětmi už je to trochu problém.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stala rodičem?

Určitě ano. Přišla jsem o svůj volný čas. Nemůžu si už dovolit vše, co bych chtěla. Jít do kina, kdy mě napadne, koupit si něco na sebe. Vždy se musím otáčet na rodinu. Je složitější vyjít si sami s manželem někam ven. Buď hlídá děti on, nebo já.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Jsem moc ráda, že mám děti. Mám kluka a holku. Takže jsem spokojená. S oběma dětmi jsem chodila na plavání kojenců. Bylo to fajn. Hraju si s nimi, vymýšlíme různé hry, plníme různé úkoly.

Bydlíme na malé vesnici, kde máme Sbor dobrovolných hasičů. Vždy jsme tam s kamarádkami vymýšlely akce pro děti. Dělalý jsme jim dětský den, pálily jsme Čarodějnice apod. Změna nastala jen v tom, že se toho účastní i mé děti.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzujícím?

Ochuzující bych to přímo nenazvala. Někdy mě mrzí, že musím jít s dětmi dříve domů, když se všichni ještě dobře baví. Ale mám zázemí v manželovi, bratrovi nebo i ve svých rodičích. Myslím si, že i dětmi se dají podnikat výlety a dovolené. Záleží jen na tom dotyčném, jak se s tím sám vypořádá. A u nás to jde docela dobře. Ale někdy to na mně samozřejmě dolehne.

6. Když byste mohla, udělala byste něco jinak? Měla byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Měla bych děti později. Třeba až v pětatřiceti letech. Nebo bych měla alespoň mezi nimi větší rozestup. Děti mám po dvou letech. Manžel si to tak přál a já jeho nátlaku ustoupila. Když byl syn malý, tak byl zlatíčko. Pak se narodila dcera a syn začal zlobit. Asi si chtěl hrát, ale pořád utíkal a byl jak časovaná bomba. Ted', když chodí do školky, tak už je to lepší. Ale stejně, když jsou spolu, tak je to pěkná divočina.

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Vedu děti k samostatnosti. Chci být ve výchově spravedlivá, ale občas se mi to nevede. Snažím se řešit věci v klidu, ale někdy už mi to přeroste přes hlavu a pak na děti křičím. Ještě si myslím, že problém je ve společném bydlení s rodiči. Když jsou moji rodiče, hlavně máma doma, tak jsem víc nervózní a děti to odnáší. Děti zlobí víc, když je nás doma hodně. Asi se předvádí. Když zlobí, dám jim na zadek. Myslím si, že bych byla klidnější a vyrovnanější, když bychom bydleli sami, bez rodičů, jen s manželem a dětmi.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

V dnešní době určitě velmi. Zatím mám děti malé. Budeme řešit kroužky. Syn bude chodit na fotbal a dcera na mažoretky. Až trošku vyrostou a začnou chodit do školy, tak se uvidí, co bude dál.

9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Vést děti k samostatnosti.

10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Bud' jsme doma na zahradě, nebo jdeme mezi děti. Jezdíme na výlety, hlavně do ZOO. Syn, miluje vlaky, byl se svým strýcem Pendolínem v Ostravě. Bere ho i na různé srazy automobilů, protože všichni u nás rodině jsou fandové do aut. Chodíme do kina. Dovolenu trávíme ve velkém kolektivu. Je nás asi dvacet, máme společnou chatu

a jezdíme na kolech. Někdy v Jižních Čechách, jindy na Moravě. Děti jsou na velkou společnost zvyklé a nemají s tím žádný problém. Po obědě odpočívají u televize a večer jim čtu pohádky.

11. Co byste chtěla dětem předat do života?

Přála bych si, aby z nich vyrostli samostatní lidé, kteří budou mít spokojený život.

PŘÍLOHA P 3: ROZHOVOR PETRA

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodinné zázemí pro mě znamená moc. Do mé jádrové rodiny patří manžel a sedmnáctiletý syn, pak jsou to rodiče. Rodina mi dává smysl života. Řekla bych, že celý život se točí kolem rodinného kruhu.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Štěstí, radost a zároveň starost.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stala rodičem?

Ano, už jsem nebyla jen já, ale byl tu malý človíček, o kterého jsem se musela postarat, který je na mě závislý. Musela jsem omezit předchozí volnočasové aktivity, ukončit lukrativní práci, která byla časově náročná. Začala jsem se plně věnovat mateřství, které jsem vzala velmi vážně a všechn svůj čas jsem chtěla trávit se svým synem, sdílet jeho radosti a první krůčky úspěchů v jeho životě. Syn pro mě znamená takový středobod kolem, kterého se otáčím.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Určitě. Naplňuje mě velkou láskou a řekla bych, že si přes syna uskutečňuji svoje touhy a přání, které jsem nenašla u svých rodičů.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?

Řekla bych, že není. Jen již člověk není tak volný jako dřív. Má více starostí a obav o své dítě, aby bylo zdravé a zároveň, aby z něho člověk vychoval slušného a úspěšného člověka, který bude v životě jednou stát pevně na svých nohou a nesáhne po drogách nebo se nedá na šikmou plochu.

Když byste mohla, udělala byste něco jinak? Měla byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Kdybych mohla mít v určitém věku ještě jedno dítě, tak bych určitě měla dvě děti.

6. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Myslím si, že nejdůležitější je vztah rodičů k dítěti, protože když v útlém věku nevytvoří vazba mezi dítětem a rodiči, tak může dojít k určitému negativnímu vlivu na vývoji dítěte.

Druhým důležitým obdobím je vstup dítěte do školy. Vždy si vzpomenu na moji kamarádku, která mi říkala, že až mi půjde syn do školy, tak první třídu musíme brát velmi vážně a na tom jak ji zvládneme, tak se bude vyvíjet jeho další období ve škole. Musím říci, že první třídu jsme vzali velmi vážně a syn úspěšně zvládl celých devět let na základní škole se samými jedničkami. Asi to není jen výchovou, ale musíme vzít i v úvahu geny, které si neseme od svých rodičů. Nyní syn studuje druhý rokem na gymnáziu. Tím že rodiče jsou pro něj určitý vzor a dávají mu zázemí pro jeho koníčky a záliby, tak má i jasno o své budoucnosti.

Řekla bych, že výchova a přístup rodičů k výchově svých dětí a v neposlední řadě prostředí, kde dítě vyrůstá, je jedním s důležitých v utváření osobnosti člověka, a v jeho pohledu na svět.

Důležitá je i komunikace. Tím, že syn je částečně na ubytovně, už není tolik příležitostí na rozhovory u večeře. Když je potřeba více komunikovat, jdeme všichni na společnou večeři a snažíme se probrat, co nás trápí a případně naplánovat nějakou aktivitu.

7. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašeho syna?

Vzdělání je v dnešní společnosti velmi důležité, jestliže člověk chce být v životě úspěšný, musí se celoživotně vzdělávat, aby dokázal držet krok s pokrokem a změnami ve společnosti. Již Komenský řekl, že vzdělání je základ života.

8. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Fungující rodina, která by měla být velkým životním vzorem pro jeho další sociální vztahy.

10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Když byl syn malý, trávili jsme volný čas, celá rodina pohromadě. Dělali jsme různé sporty, chodili do kina, do divadla, jezdili na výlety. Plánovali jsme společné dovolené na kolech, na lyžích. V současné době je velmi složité vytvořit program pro celou rodinu společně a vše se v naší rodině točí okolo hokeje. Celá rodina se přizpůsobuje tomuto sportu jak časově, tak finančně. Momentálně cestujeme po hokejových stadionech, kam chodíme synovi fandit a podpořit ho v jeho zálibě

11. Co byste chtěla synovi předat do života?

Sebejistotu, aby se nebál v životě prosadit a zároveň, aby věděl, že rodina pro něj znamená bezpečí a pomocnou ruku v jeho životě.

PŘÍLOHA P 4: ROZHOVOR ŠTĚPÁNKA

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina je pro mne smysl života. Patří do ní otec a matka a děti. Otec a matka by měli mít společný názor na výchovu svých dětí. Ze svých zkušeností si myslím, že tam patří i babička a dědeček. I kvůli názorům starší generace a jejich zkušenostem. Vzpomínám si na svoji babičku, která vychovala tři děti a starala se i o šest svých vnoučat, i když byla od svých dvaatřiceti let vdova. Měla jen základní vzdělání. Její výchova byla postavená na lásce. Moc ráda vzpomínám, jak nás děti vzala na kárku, jeli jsme do lesa, kde jsme sbírali šišky a večer jsme s nimi topili v kamnech.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Pro mne je to poslání. Máme geneticky dáno mít děti. Můžeš přijít o práci, o partnera, ale děti máš a to je dobře. Je to podstata života. Důvod proč jsme na světě.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stala rodičem?

*Když byly děti malé, chyběl mi spánek. Byla jsem unavená. Běhala jsem mezi zaměstnáním, školou a školkou, z kroužku na kroužek. Ted' mi chybí ty bezelstné dětské oči, které vidí jen tu svou maminku. Děti pak jdou do puberty, není tam moc komunikace. Když dítě vyrostě, je jako přítel. Mám takový vztah se svou maminkou. Kruh života se tím uzavírá. Je to jako koloběh vody v přírodě. Nikdy to nekončí. Myslím si, že když máš děti, nejsi na světě sám. Mám představu, aby až budou dospělé, že se budou zajímat o mne, že jim přijde přirozené vracet to, co jim dávám já. Je to takový vzorec **JÁ ↔ DĚTI***

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Jednoznačně ano. Jsem ráda, že děti mám a jsem na to pyšná. Jako dítě jsem milovala vyprávění příběhů ze života. Mám pocit, že se tím víc rodič odhaluje dítěti. Moje děti také mají rádi příběhy ze života, určitě víc než čtení pohádek. Nejvíc jsem milovala, když jsme si s dcerou napustily vanu a spolu ve vaně jsme si zpívaly „Náchodský zámeček“. To byly naše chvíle, kdy jsme si říkaly osobní věci. To bylo naše „Za trnkovým keřem“, niterní záležitosti.

Pokud člověk postaví dítě do života a jsou to čestní lidé, je to nejlepší pro rodiče, co může být. Mám ráda tento citát: „Nejhezčí šperk na mém krku jsou ruce mých dětí.“ – to mě přesně vystihuje.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzujícím?

Ne, ale člověk víc myslí na děti než na sebe. Je to radost, ale i odříkání a velká tolerance. Bezdětní lidé toto nemají, necítí to tak.

6. Když byste mohla, udělala byste něco jinak? Měla byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Ne. Děti jsem měla přesně tak, jak jsem chtěla. První dceru ve dvaceti třech letech a druhou v osmadvaceti. Myslím si, že co mi život přinesl, tak mi přinesl. Nechtěla jsem mít jedináčka, aby v budoucnu, až nebudou mít rodiče, nebyly na světě sami. Když prožijí spolu hezké dětství, tak je to spojí i do budoucího života.

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Nejdůležitější jsou ty začátky, od malička, když je učíš chodit, mluvit, učíš je dávat si pozor, třeba když něco pálí. Do roka, do dvou let je to nejlepší období. Do té doby než poznají jiné lidi ve školce, ve škole. Tam na ně člověk nejvíce působí. Vědí pak, jak se mají chovat a co mají dělat. Podle mne je největší výchovou příklad. Nemusí se mluvit, ale příklady táhnou.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

Určitě dost. Nemyslím si, že je to znak inteligence. Ale vzdělaní lidé mají větší přehled o životě, o světě, umí si více poradit se životem. Mají větší uplatnění v životě. Mají víc možností najít si v životě to, co je baví. Nejvíc si myslím, je důležité spojit vzdělání se selským rozumem. Vzdělání nezaručí použitelnost v praktickém životě.

9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Všechno to vydržet!

10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Když byly děti malé, tak jsme jezdili každý rok v zimě na hory, v létě buď k moři, nebo alespoň na výlety v České republice. S přibývajícím věkem jsem šťastná, když jsme s dětmi stála a hodně spolu. Před Vánocemi jsme společně pekli a zdobili perníčky. Chodíme na společné procházky s našimi psy. Starší dcera, která už bydlí sama, volá, jak se dělá čočka. A pak chodí s mističkami a je vděčná za každé jídlo, které jí dám.

11. Co byste chtěla dětem předat do života?

Všechno, co jsem já dostala od svých rodičů, prarodičů. Nemluvím o penězích. Dali mi nejkrásnější dětství a pocit sounáležitosti rodiny. Největší cíl je, aby o mně děti mluvily tak hezky jako já o svých rodičích a prarodičích. Chtěla bych, aby řekly, že jejich dětství bylo nejhezčí období v jejich životě, tak jak si to myslím já.

PŘÍLOHA P 5: ROZHOVOR RADKA

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina pro mne znamená smysl života. Myslím si, že každý ji potřebuje. Rodina je pro mne partner, děti, rodiče, nejlépe moje i partnera. Pak bych počítal do rodiny i sourozence a babičky a dědečky. Ve svých dvaceti letech jsem měla představu, a mám jí do dnes, že mám velký dům se zahradou, velkou kuchyň s velkým stolem a okolo stolu sedí všichni, co do naší rodiny patří. Myslím, že v rodině si mají lidé pomáhat. Mají být k sobě hodní a být si oporou. Bohužel, ne v každé rodině to tak je.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Rodičovství je pro mne velký zázrak. Jako holka jsem děti nechtěla. Pak se to zlomilo a měla bych klidně tři, nebo i čtyři. Je hezké pozorovat dítě, jak se směje, opakuje grimasy, učí se mluvit, jíst, chodit.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stala rodičem?

Určitě se změnil. Na dítě jsme se moc těšili. Chtěli jsme holčičku a měli jsme ji. Těhotenství nebylo úplně jednoduché. Dva měsíce jsem ležela v nemocnici, měla jsem rizikové těhotenství. O to víc jsem si vychutnávala okamžiky po narození dcery. Byl to sice pěkný záprah, ale po šestinedělí se to zklidnilo, našly jsme s dcerou společné tempo a pak to bylo moc hezké. S narozením syna to bylo trošku horší, protože už nás bylo doma víc. Ale zase už mi dcera trochu pomáhala – tak jak dítě pomáhá. Byla to trošku jiná dimenze. S každým dítětem to bylo jiné.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Jsem jako rodič spokojená. Myslím, že jsem se snažila vždy dát dětem, co nejvíc. Teď nemyslím finančně, ale zážitkově. A já sama mám radost, když se dětem daří. Starší dcera studuje vysokou školu a mladší syn půjde na gymnázium.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?

Nedá se říci, že je ochuzující. Všechno je trochu složitější. Když máte malé děti, tak se denní režim řídí podle nich. Aspoň než se to trochu zaběhne a dítě povyroste. Řekla bych, že dneska je to lepší, než to bývalo před dvaceti lety. S dětmi se dá cestovat. Všude vidím, jak dětem vycházejí vstříc.

6. Když byste mohla, udělala byste něco jinak? Měla byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Myslím si, že bych klidně zvládla tři děti. Ale asi by to nezvládl muž. Tomu stačí děti dvě. Takže jsem spokojená.

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

To je těžké. Myslím si, že každé dítě je jiné a nejde uplatňovat jedno pravidlo. Určitě je potřeba mít děti bezpodmínečně rád, řešit jen důležité věci – hlavně v klidu, a asi být důsledný ve výchově jako takové. Aby děti neměly v hlavě zmatek, že jednou mají svolení a podruhé to samé nesmí. Myslím, že je důležité se na výchově shodnout s partnerem.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

Vzdělání přikládám velký význam. Ale rozhodně bych neplatila za soukromou školu, jen proto, aby dítě mělo vzdělání. Ve svém okolí mám dost příkladů, kdy má dítě soukromou vysokou školu, ale v praktickém životě je nepoužitelné. Když má dítě dobré známky, má jít na gymnázium a pak na vysokou školu. Určitě bude mít větší rozhled než dítě ze základní školy. Na druhou stranu, když mu škola nejde, je lepší jít třeba na učební obor. Není to hanba, každý jsme jiný.

9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Nerozčilovat se.

10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Momentálně už je to jiné. Dcera s námi někdy jede třeba do divadla, na koncert, nebo na výstavu. Ale už nám to moc nevychází. Syna zase nutím jezdit na kole. Buď s kamarádem, nebo s námi. Na lyže se dostaneme také sporadicky. Když byly děti malé, jezdili jsme s nimi na výlety do ZOO, k babičkám. Naučili jsme děti základním sportům - plavat, jezdit na kole, bruslit a lyžovat. V zimě jsme jezdili na hory lyžovat, v létě pak k moři nebo zase v Čechách na hory, kde jsme chodili. Když je dítě menší, jde mu chození lépe. To je zajímavé. Četla jsem někde, že čím starší dítě, tím ujde míň kilometrů.

11. Co byste chtěla dětem předat do života?

Přála bych si, aby z nich vyrostli samostatní lidé, kteří budou v životě dělat to, co je baví a budou spokojeni. Pak budu spokojená i já.

PŘÍLOHA P 6: ROZHOVOR VÁCLAV

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina je pro mne zázemí, motivace. Je to nejvíc, co můžu v životě mít. Pro rodinu chci vytvořit pro příjemné prostředí, aby všem bylo hezky. Do rodiny patří partner, partnerka, aspoň jedno dítě. V širším pohledu to jsou ještě moji rodiče a rodiče manželky.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Je to povinnost, zodpovědnost, obětavost – nebyť sobec sám za sebe, ale myslet na ostatní.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stal rodičem?

Přehodnotil jsem životní podmínky. Bydleli jsme v pronajatém malém bytě. Po narození prvního dítěte jsem to začal řešit. Přemýšlel jsem, kam dáme postýlku a jak se tam vejdem. Dále jsem musel slevit ze svých požitků. Z časových důvodů jsem omezil koníčky. Chtěl jsem manželce co nejvíc pomáhat, být jí k dispozici. Hlavně ze začátku to bylo složité. Ale se vším jsem jí pomáhal, koupal jsem, přebaloval, vozil kočárek. Za nás se ještě praly plíny, tak to jsem taky dělal. Když byly děti větší, tak jsem jim četl pohádky a uspával jsem je. Když děti povyrostly, tak jsem je vedl ke sportu. Myslím, že je základ umět bruslit, lyžovat nebo jezdit na snowboardu, jezdit na kole. Poznávali jsme tehdy ještě Československo – hrady, zámky.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Určitě je pro mne rodičovství obohacující. Motivuje mě k tomu, abych ze sebe vydal, to nejlepší. Stále se musím něčemu učit, abych nezaostával. Snažím se jít příkladem. Snažím se být spravedlivý a upřímný. Myslím si, že děti to vidí a předávají to ve svém životě dál.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?

Nemám pocit, že by mi rodičovství něco vzalo. Jen se vyseletovali známí. Ty co neměli rodinu, machrovali, že nemají rodinu a můžou kdykoliv cokoli a já na ně kašlu. Ale přijít o takové známé mi nevadilo.

6. Když byste mohl, udělal byste něco jinak? Měl byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Udělal bych vše stejně. Mám tři dcery. Je jim dvacet tři, dvacet jedna a devatenáct let. O syna, kterého jsem měl s první manželkou, jsem tragicky přišel. Asi proto jsme se rozvedli. Nejstarší dcera je také z prvního manželství, ale žije se mnou a mojí druhou manželkou už osm let, od svých patnácti let. Jsem za to rád, mám pocit, že na ni mohu více působit, než když bydlela se svou matkou.

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Určitě je třeba, aby si děti a rodiče navzájem naslouchali, aby spolu hovořili, aby v rodině probíhala komunikace. V případě, že má dítě pravdu, je potřeba ji uznat, i když s ní třeba nesouhlasíme. Jsem pro důslednost ve výchově a jakési kontrole, protože, kde není kontrola ze strany rodiče, tak si děti dělají, co chtějí. Je jasné, že se dětem nechce moc poslouchat, co rodiče říkají, takže se snažit o nenásilnou komunikaci, aby to děti moc neunavilo. Myslím, že by děti měly vědět, že je má člověk rád. Když tam tento aspekt chybí, může to v případě konfliktu vyvrcholit hodně špatně. Dítě pak nemá úctu k rodičům a třeba na ně vytáhne nůž.

Důležité je samozřejmě zdraví a výchova tomu přizpůsobená. Mám svou životní zkušenost se synem, který tragicky zahynul. Vědět to, co vím dneska, dal bych na něj větší pozor.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

Určitě je důležité mít všeobecný přehled. Jinak je jedno, co člověk dělá. Někdo třeba není studijní typ, ale inteligenci je na výši. Když je třeba šikovný řemeslník, tak je to pro mne stejné, jako když je dobrý inženýr. Důležité jsou kvality člověka.

9. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Úcta k rodičům.

10. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Pro nás bylo samozřejmostí trávit volný čas s dětmi. Přál jsem si, aby měly všeobecné znalosti a zkušenosti. Jezdili jsme na zimní a letní dovolené, hodně jsme sportovali, chodili do divadel a do kin, na koncerty. Pořádali jsme jednodenní výlety na hrady, zámky, do ZOO. Když děti trochu povyroستli, brali jsme je do muzeí a na různé výstavy.

11. Co byste chtěl dětem předat do života?

Slušnost, úctu, samostatnost, umění postarat se sám o sebe a v případě potřeby i o ostatní.

PŘÍLOHA P 7: ROZHOVOR ROMAN

1. Co pro vás znamená rodina? Kdo do ní patří?

Rodina pro mne znamená v žebříčku hodnot č. 1, tedy nejdůležitější. Rodina je především manželka a dítě (od března budeme mít děti). Určitě do rodiny musím také zahrnout sourozence, jejich rodiny, moji rodiče, mamka manželky a prarodiče. Rodina především spolu komunikuje, pomáháme si, podpoříme se, máme společné chvíle, oslavy, případně dovolené. Jako příklad může být společný Štědrý večer – má rodina, moji rodiče a mamka manželky.

2. Co pro vás znamená rodičovství?

Určitě velká zodpovědnost, touha vychovat chytré a slušné potomky, radost a společné chvíle.

3. Změnilo se něco ve vašem životě, když jste se stal rodičem?

Téměř vše. Osamostatnil jsem se. Bylo potřeba přestat bydlet s rodiči, i když to bylo pohodlné. Pořídili jsme si nové bydlení. Zatím bydlíme v bytě, ale chceme si pořídít menší dům se zahradou. Práci člověk bere z jiného úhlu. Je potřeba zabezpečit rodinu. Manželka je na mateřské, tak jsou finance jen na mně. Volný čas se snažím propojit s rodinou. Společně jezdíme na výlety, sportujeme nebo jsme jen s rodinou na zahradě. Pokud mám svou aktivitu, občas беру rodinu sebou.

4. Je pro vás rodičovství obohacující?

Člověk si uvědomí spoustu věcí, pokud se nestará jen o sebe. Pokud vidím radost a úsměv na dalších členech rodiny, je to ohromně naplňující. Mám radost z úspěchů mé dcery. Jsem strašně zvědavý, jestli budeme mít druhou holčičku nebo kluka. Nevíme to. Jména máme vybraná, ale nikomu jsme je neřekli.

5. Je pro vás rodičovství něčím ochuzující?

Já jsem si zorganizoval čas podle priorit, které mám. Rodina, zdraví, což zahrnuje sport, výlety, stravu a práce, tam se musí, aby byly peníze. Podle toho se snažím řídit a docela se mi to daří. Proto nedokážu říci, že by mě rodičovství ochuzovalo.

6. Když byste mohl, udělal byste něco jinak? Měl byste děti později, dříve, více nebo méně, vůbec?

Co se týká rodiny, neměnil bych nic. I když první dcera nebyla úplně v plánu. Manželka ještě studovala, ale myslím, že jsme to všechno zvládli s přehledem. A druhé dítě v plánu už bylo. Myslím si, že dvě děti jsou akorát.

7. Který aspekt ve výchově dětí je podle vás nejdůležitější?

Komunikace s dětmi. Je důležité dětem naslouchat, mluvit s nimi, opomenout je, poradit jim, nechat je pracovat samostatně. Dítě vidí zájem rodičů, má na koho se obrátit, rozvíjí se.

8. Jak moc důležité je podle vás vzdělání vašich dětí?

Určitě je podle mne vzdělání důležité pro získání pracovního místa, udržení si místa, splnění určitých životních cílů. Vzdělání zajistí dětem lepší možnost rozhodování o budoucnosti.

9. Jak trávíte v rámci rodiny volný čas?

Rodinnými výlety, relaxací na zahradě a chatě, projíždkami na kole. Také trávím volný čas sportem (nohejbal, běh, jízda na kole). A snažím se v tomto duchu vychovávat i své děti (zatím jen jedno, druhé se teprve narodí).

10. Vyberte jen jednu věc, která je z vašeho pohledu z hlediska výchovy důležitá.

Komunikace.

11. Co byste chtěl dětem předat do života?

Jen to dobré – pracovitost, pečlivost, přátelskost.